

Pedagogija potpomognuta životinjama - program s terapijskim psima kao alat za psihosocijalni razvoj predškolske djece

---

Starčević Wirnsberger, Silvija

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:211007>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-04-02**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

UČITELJSKI FAKULTET

ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Silvija Starčević Wirnsberger

PEDAGOGIJA POTPOMOĞNUTA ŽIVOTINJAMA – PROGRAM
S TERAPIJSKIM PSIMA KAO ALAT ZA PSIHOSOCIJALNI
RAZVOJ PREDŠKOLSKE DJECE

Diplomski rad

Zagreb, rujan, 2024.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

UČITELJSKI FAKULTET

ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Silvija Starčević Wirnsberger

PEDAGOGIJA POTPOMOGNUTA ŽIVOTINJAMA – PROGRAM
S TERAPIJSKIM PSIMA KAO ALAT ZA PSIHOSOCIJALNI
RAZVOJ PREDŠKOLSKE DJECE

Diplomski rad

Mentor rada:

Prof. dr. sc. Siniša (Josip) Opić

Zagreb, rujan, 2024.

Zahvala

Veliko hvala mentoru, Prof. dr. sc. Siniši (Josipu) Opiću, na podršci, strpljenju i stručnom vodstvu tijekom cijelog procesa pisanja diplomskog rada. Posebno hvala mojoj obitelji na svojoj potpori koju su mi pružili tijekom studiranja. Također se zahvaljujem svima na odvojenom vremenu i sudjelovanju u istraživanju.

SAŽETAK

Ovaj rad bavi se istraživanjem utjecaja programa s terapijskim psima na psihosocijalni razvoj predškolske djece, unutar šireg okvira pedagogije potpomognute životinjama. Pedagogija potpomognuta životinjama predstavlja suvremeni pristup obrazovanju i razvoju djece, u kojem životinje, posebice terapijski psi, imaju ključnu ulogu u poticanju cjelokupnog razvoja djece predškolske dobi. U radu je analizirana teorijska podloga pedagogije potpomognute životinjama, uključujući pregled relevantnih istraživanja koja pokazuju kako interakcija s terapijskim psima može smanjiti stres, poboljšati socijalne vještine i potaknuti kognitivni razvoj kod djece predškolske dobi. Brojna istraživanja provedena u svijetu ukazuju na značajne prednosti ovih programa. Nadalje, u radu se istražuje i analizira trenutno stanje i prakse u Hrvatskoj, s naglaskom na prednosti i izazove implementacije programa s terapijskim psima u predškolskim ustanovama. Kroz sveobuhvatnu analizu, rad pruža preporuke za praktičnu primjenu programa s terapijskim psima, ističući važnost interdisciplinarnog pristupa i kontinuirane edukacije stručnjaka. U svrhu dobivanja uvida u stavove odgojno-obrazovnih djelatnika predškolskih ustanova te krajnjih korisnika odnosno roditelja i njihove djece, vezano uz programe s terapijskim psima i njihovu provedbu u predškolskim ustanovama, provedeno je istraživanje putem anketnog upitnika. Zaključci rada ukazuju na značajan potencijal pedagogije potpomognute životinjama kao efikasnog alata za podršku cjelokupnom razvoju djece, te nude smjernice za buduća istraživanja i projekte u ovom području. Ovaj rad pridonosi razumijevanju i unapređenju metodologija rada s djecom predškolske dobi kroz primjenu terapijskih pasa, naglašavajući važnost integracije ovih programa u obrazovne sustave radi postizanja boljih ishoda u razvoju djece.

Ključne riječi: pedagogija potpomognuta životinjama, psihosocijalni razvoj, terapijski psi, programi

SUMMARY

This paper's aim is to research the influence of programs including therapy dogs on psychosocial development of preschool children, within a broader animal assisted pedagogy framework. Animal assisted pedagogy represents a modern approach to education and development of children in which animals, especially therapy dogs, have a crucial role in encouraging the overall development of preschool children. The paper analyzes the theoretical background of animal assisted pedagogy, including an overview of relevant research which shows how interaction with therapy dogs can reduce stress, enhance social skills and encourage cognitive development of preschool children. Numerous research conducted all over the world point to significant advantages of such programs. Furthermore, the paper explores and analyzes current state and practices in Croatia, with emphasis on advantages and challenges regarding implementation of programs with therapy dogs in preschool institutions. Through extensive analysis, the paper provides recommendations for practical application of programs with therapy dogs, emphasizing the importance of interdisciplinary approach and continuous education of experts. In order to gain insight into attitudes of employees of preschool institutions and end users, that is, parents and their children, regarding programs with therapy dogs, a research was conducted using a questionnaire. The conclusions point out significant potential of animal assisted pedagogy as an efficient tool for support of the overall development of children and offer guidelines for future research and projects in this specific area. This paper contributes to understanding and improvement of methodologies of working with preschool children through use of therapy dogs, thus emphasizing the importance of integration of such programs in educational systems in order to achieve better outcomes in children's development.

Keywords: animal assisted pedagogy, psychosocial development, therapy dogs, programs

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
1.1. Važnost mentalnog zdravlja djece.....	2
1.2. Terapija pomoću pasa.....	3
1.3. Teorijska podloga i relevantna istraživanja.....	4
1.4. Intervencije potpomognute životinjama.....	6
2. ISTRAŽIVANJA O ODNOSU PASA I PREDŠKOLSKE DJECE TE O PROGRAMIMA POTPOMOGNUTIM ŽIVOTINJAMA	8
2.1. Kognitivni razvoj djece	9
2.2. Socio-emotivni razvoj djece.....	10
2.3. Istraživanja utjecaja interakcije djece sa psima u obrazovnim ustanovama	11
3. INTERVENCIJE POTPOMOGNUTE PSIMA U PREDŠKOLSKIM USTANOVAMA - PRIMJERI PROGRAMA U HRVATSKOJ I SVIJETU.....	13
3.1. Programi potpomognuti psima u predškolskim ustanovama u svijetu.....	13
3.2. Programi potpomognuti psima u Hrvatskoj	15
4. CILJ ISTRAŽIVANJA	17
5. METODOLOGIJA	19
5.1. Sudionici.....	19
5.2. Mjerni instrumenti.....	19
5.3. Etički aspekti	19
6. REZULTATI I RASPRAVA	20
6.1. Anketni upitnik: istraživanje stavova roditelja o programima sa terapijskim psima u predškolskim ustanovama	20
6.2. Anketni upitnik: stavovi odgojno-obrazovnih djelatnika predškolskih ustanova o programima sa terapijskim psima namijenjenim mentalnom zdravlju djece i njihovom kognitivnom razvoju	30
7. ZAKLJUČAK.....	46
7. LITERATURA	47
9. PRILOZI	51
Izjava o izvornosti diplomskog rada.....	60

1. UVOD

Pedagogija potpomognuta životinjama predstavlja inovativni pristup u obrazovanju i razvoju djece, pri čemu životinje, posebice terapijski psi, igraju ključnu ulogu u poticanju psihosocijalnog razvoja. Ovaj pristup, poznat kao terapija potpomognuta životinjama (Animal-Assisted Therapy, AAT), koristi se za unapređenje emocionalnog, socijalnog i kognitivnog razvoja djece. Istraživanja Gee i suradnika (2010) pokazala su da interakcija s terapijskim psima može smanjiti stres, poboljšati socijalne vještine i potaknuti kognitivni razvoj kod djece predškolske dobi.

Različiti programi potpomognuti životinjama već se provode u mnogim zemljama, a mnoga istraživanja pokazuju njihov pozitivan učinak. Međutim, potrebno je dodatno istražiti specifične aspekte ovih programa te kako terapijski psi mogu doprinijeti razvoju djece u predškolskim ustanovama.

Cilj je ovog diplomskog rada istražiti utjecaj programa s terapijskim psima na psihosocijalni razvoj predškolske djece. U okviru ovog rada, analizirat će se teorijska podloga pedagogije potpomognute životinjama, pregled postojećih istraživanja te konkretni primjeri programa s terapijskim psima u svijetu. S obzirom na rastući interes za primjenu terapijskih pasa u obrazovnom kontekstu, ovaj rad će također obuhvatiti pregled takvih programa u Hrvatskoj.

Kroz sveobuhvatnu analizu provedenog istraživanja stavova odgojno-obrazovnih djelatnika i roditelja predškolske djece, cilj je pružiti temelj za buduće projekte i istraživanja te pridonijeti unapređenju metodologija u radu s djecom predškolske dobi. Kroz ovu analizu, očekuje se da će se dodatno osvijetliti potencijali pedagogije potpomognute životinjama kao efikasnog alata za podršku cjelokupnom razvoju djece.

1.1. Važnost mentalnog zdravlja djece

Prema Svjetskoj zdravstvenoj organizaciji (WHO)¹, mentalno zdravlje je stanje psihološke dobrobiti koje omogućava ljudima da se uspješno nose s svakodnevnim stresom, ostvaruju svoje potencijale, učinkovito uče i rade te doprinose zajednici. To je ključni aspekt ukupnog zdravlja i dobrobiti, podržavajući sposobnosti donošenja odluka, izgradnju odnosa i oblikovanje društva. Mentalno zdravlje je temeljno ljudsko pravo i bitno za osobni, društveni i socio-ekonomski razvoj. Mentalno zdravlje nije samo odsustvo mentalnih poremećaja, već se proteže na kontinuumu koje varira među pojedincima, s različitim stupnjevima poteškoća i problema te različitim društvenim i kliničkim ishodima. Stanja mentalnog zdravlja uključuju mentalne poremećaje, psihosocijalne teškoće i druga stanja povezana sa značajnim stresom, oštećenjem funkcioniranja ili rizikom od samoozljeđivanja. Osobe s mentalnim problemima često imaju niže razine mentalne dobrobiti, iako to nije uvijek pravilo. Svjetska zdravstvena organizacija već dugo naglašava kako su epidemiološki podaci o mentalnim poremećajima djece i mladih zabrinjavajući, često se referirajući na "20/20" problematiku. Prema njihovim podacima, čak 20% djece pati od nekog oblika mentalnog poremećaja. Međutim, od toga samo 20%, odnosno svako peto dijete s dijagnosticiranim mentalnim problemom, prima odgovarajuću stručnu pomoć.

Stigma je jedan od ključnih razloga za ovakvu situaciju, dok je nedostatak rane detekcije također važan faktor. Problem je i dalje prisutan u kasnom prepoznavanju mentalnih zdravstvenih problema te izostanak preventivnih programa koje bi mogli eliminirati ili ublažiti kasnije posljedice na mentalno zdravlje.

To pokazuju i rezultati pilot projekta iz 2016. u zagrebačkim vrtićima i školama, gdje 11% petogodišnjaka ima graničan ili visok rizik od mentalnih poremećaja, prema procjeni roditelja.²

Stoga, djetinjstvo i adolescencija predstavljaju ključna razdoblja za mentalno zdravlje zbog intenzivnog razvoja mozga i stjecanja ključnih vještina.³ Okolina u kojoj djeca odrastaju značajno utječe na njihovu dobrobit. Negativna iskustva poput nasilja, mentalnih bolesti roditelja, zlostavljanja i siromaštva mogu povećati rizik od mentalnih problema. Iz tog razloga,

---

¹ <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/mental-health-strengthening-our-response>

² <https://www.poliklinika-djeca.hr/aktualno/novosti/mentalno-zdravlje-djece-i-mladih-izazovi-i-perspektive/>

³ <https://www.who.int/activities/improving-the-mental-and-brain-health-of-children-and-adolescents>

bitno je implementirati programe i razvijati alate koji bi doprinijeli pozitivnim učincima na mentalno zdravlje djece od najranije dobi, kako bi se prevenirala nepoželjna ponašanja i poteškoće s mentalnim zdravljem.

1.2. Terapija pomoću pasa

Serpell (2010; prema Čilić Burušić, 2022) navodi da veza između ljudi i pasa postoji već stoljećima. U prošlosti su ljudi i psi surađivali u pronalaženju hrane i skloništa, dok su istovremeno jedni drugima pružali sigurnost i utjehu. Kasnije su psi preuzeli uloge radnih pasa kao čuvari, lovci ili kao vučni psi, što je i dalje prisutno u mnogim dijelovima svijeta. Danas, psi sve više jačaju svoju socijalnu ulogu u prijateljskom odnosu s ljudima te imaju značajnu ulogu u fizičkom i mentalnom zdravlju svojih vlasnika. Psi prate ljude kroz život, nudeći podršku koja može zamijeniti pomoć drugih ljudi u svakodnevnim situacijama.

Istraživanja Mallona (1992; prema Jegatheesan i Meadan, 2010) pokazuju da djeca svih dobnih skupina nalaze emocionalnu utjehu u interakcijama sa životinjama. Ovakvi odnosi omogućuju djeci osjećaj opuštenosti dok dijele svoje strahove, radosti, frustracije te svakodnevne događaje i aktivnosti sa svojim kućnim ljubimcima. Ističe se da je kontakt djece s kućnim ljubimcima gotovo univerzalno koristan.

Prisutnost kućnih ljubimaca u učionicama doprinosi razvoju suosjećanja i odgovornosti kod djece predškolske i osnovnoškolske dobi, potiče njihove socijalne interakcije s vršnjacima i odraslima, jača samopoštovanje te povećava svijest o vlastitim i tuđim osjećajima. Dijeljenje života s kućnim ljubimcima pruža društvo, blisku povezanost koja potpomaže zdravlje i dobrobit, te služi kao terapija u stresnim situacijama ili tijekom emocionalnog gubitka, što podržava razvoj brižnih odnosa. Naglašava se veza između djece i njihovih kućnih ljubimaca kao jedna od najznačajnijih veza djetinjstva (Jegatheesan i Meadan, 2006).

Prvi dokazi da je terapija uz pomoć životinja valjana potječu od psihologa Alana Becka i psihijatra Arona Katchera. Njihova istraživanja, koja su uključivala fiziološka mjerenja, pokazala su da interakcija sa psom ili čak samo prisutnost mirnog psa dovodi do niza pozitivnih fizioloških promjena kod ljudi. Zabilježene su promjene poput pravilnog disanja i usporenog rada srca, što je ukazivalo na smirenost i manju razinu straha kod ispitanika.

Različite studije potvrdile su da psi mogu smanjiti razinu stresa u stresnim situacijama. Ova su istraživanja značajno pridonijela prihvaćanju terapije potpomognute životinja među psiholozima, psihijatrima i drugim stručnjacima. Primjerice, u SAD-u je 1980-ih bilo manje od 20 takvih programa, dok ih je 2000. godine bilo više od dvije tisuće. Terapija uz pomoć životinja pokazala se uspješnom tehnikom koja često daje rezultate koji se ne mogu postići drugim metodama. Ova terapija uključuje dobro trenirane i socijalizirane životinje koje se koriste kao pomoćni alat u terapiji. Primjenjuje se u zdravstvenim ustanovama, ustanovama za fizikalnu terapiju, ustanovama za mentalno zdravlje, rehabilitacijskim centrima i na mnogim drugim mjestima (Krizmanić, 2016).

1.3. Teorijska podloga i relevantna istraživanja

Boris Levinson (1964; prema Evans i Gray, 2012) prvi je istraživao kako terapijski odnos s životinjama može pomoći djeci u uspostavljanju veze s terapeutima. Životinje, kao prijelazni objekti, posebno su korisne djeci koja imaju teškoće u povjerenju i uspostavljanju odnosa s ljudima.

Krizmanić (2016) također navodi kako je Levinson prvi uveo životinje kao pomagače u terapiji. Prilikom rada s djecom koja su bila zatvorena i nisu željela govoriti, otkrio je da im nazočnost dobroćudnog psa pomaže da budu otvoreniji. Levinson je primijetio da bi nakon što dijete ostavi samo sa psom, po povratku u sobu zatekao dijete kako razgovara s njim. Godine 1962. predstavio je svoja otkrića na godišnjoj skupštini Američkog društva psihologa, no njegova je ideja isprva bila dočekanica s nevjericom i podsmijehom. Unatoč tome, Levinson je nastavio s istraživanjima i terapijom, što je ubrzo pokazalo pozitivne rezultate. Psi su se pokazali korisnima u radu s djecom koja nisu govorila, autističnom i shizofrenom djecom, te djecom s raznim poremećajima. Posebno su bili korisni u uspostavljanju kontakta s autističnom djecom koja su izbjegavala svaki kontakt. Njegovi nalazi potvrđeni su i suvremenim istraživanjima koja su pokazala da psi imaju izuzetne koristi u radu s djecom s poremećajem pažnje ili ponašanja.

Nekoliko teorija može objasniti kako interakcija sa životinjama pozitivno utječe na ljude. Prema teoriji privrženosti, formiranje sigurno privrženog odnosa s terapijskom životinjom može pozitivno utjecati na emocionalnu dobrobit. Ova teorija naglašava da takvi odnosi promiču optimistične radne modele te doprinose samopouzdanju, strategijama

emocionalne regulacije, psihosocijalnom funkcioniranju i općem mentalnom zdravlju (Buljan Flander i sur., 2018).

Druga teorija, teorija biofilije, sugerira da ljudi imaju urođenu sklonost prema povezanosti s prirodom, uključujući i životinjski svijet. Prema ovoj teoriji, ljudi su evolucijski skloni obraćati pažnju na živa bića kao indikatore sigurnosti u okolini. Studije pokazuju da smirene i prijateljske životinje mogu imati umirujući učinak na ljudsko raspoloženje, dok agresivne i nervozne životinje mogu izazvati suprotan efekt.

Ove teorije imaju važne implikacije za terapiju uz pomoć životinja. Prvo, djeca često pokazuju veću pažnju prema životinjama nego prema igračkama ili lutkama. Drugo, prisutnost mirne i prijateljski nastrojene terapijske životinje može djeci prenijeti osjećaj sigurnosti. Ove implikacije su dobro potvrđene u istraživanjima (Buljan Flander i sur., 2018).

Beetz i suradnici (2012) istražili su pozitivne učinke interakcije ljudi sa psima, uključujući poboljšanje socijalne pažnje, interpersonalne interakcije, raspoloženja te smanjenje stresa, straha i anksioznosti. Njihova studija također navodi da takva interakcija može poboljšati mentalno, fizičko i kardiovaskularno zdravlje. Oksitocin, hormon koji se oslobađa u odgovoru na senzornu stimulaciju poput dodira i milovanja, ključan je u objašnjenju većine ovih pozitivnih učinaka. Oksitocin potiče socijalnu interakciju, empatiju, povjerenje i smanjenje depresije te ima protustresno i anksiolitičko djelovanje kod ljudi i životinja.

Wilsonova (1984; prema Lakatoš i Vejmelka, 2018) istraživanja o odnosima djece i životinja često ističu hipotezu biofilije kao teorijski okvir koji objašnjava urođenu ljudsku privlačnost prema prirodi. Tipper (2011; prema Lakatoš i Vejmelka, 2018) je nalazio da su djeca posebno sklonija instinktima nego odrasli. Biofilija potiče biocentrični pristup dječjem razvoju, naglašavajući važnost dječjeg interesa za životinje kao dijelove okoliša. Nadalje, Melson (2003; prema Lakatoš i Vejmelka, 2018) također ističe da djeca uče razumjeti neverbalnu komunikaciju tako što povezuju ponašanje životinja s ponašanjem ljudi. Bronfenbrennerova ekološka teorija sustava (1979; prema Lakatoš i Vejmelka, 2018) koristi se za istraživanje dječjih interakcija s okolišem, dok su istraživanja poput onih Vidović, Štetić i Bratko (1999) i Smojver-Ažić i Topalović (2010) primijenila ovaj okvir za proučavanje utjecaja kućnih ljubimaca na dječji razvoj. Wood i Attfield (2005; prema Lakatoš i Vejmelka, 2018) također su istaknuli ulogu životinja kao dijela mezosustava.

McNicholasova i Collisova (2006; prema Lakatoš i Vejmelka, 2018) teorija socijalne podrške ističe da kućni ljubimci pružaju emocionalnu i socijalnu podršku, dok se teorija privrženosti, temeljena na radu Bowlbyja (1988; prema Lakatoš i Vejmelka, 2018), često primjenjuje za razumijevanje veza između djece i kućnih ljubimaca, posebno u kontekstu fizičkog kontakta i privrženosti.

Eddy, Hart i Boltz (1988; prema Beetz, i Schöfmann-Crawford, 2019) smatraju da društveni učinci prisustva životinja imaju značajan utjecaj na interakciju među ljudima, poznat kao "efekt društvenog katalizatora". Studije Gueguena i Ciccottija (2008; prema Beetz i Schöfmann-Crawford, 2019) su pokazale da prisutnost životinja potiče verbalnu i neverbalnu komunikaciju te stvara osjećaj povjerenja među ljudima.

Istraživanja Gee, Church i Altobelli (2010; prema Beetz i Schöfmann-Crawford, 2019) nalaze da psihološki učinci interakcije sa psima uključuju poboljšanje koncentracije, motivacije te smanjenje depresije i anksioznosti. Također, istraživanja Langa i suradnika (2010; prema Beetz i Schöfmann-Crawford, 2019) pokazuju da prisustvo pasa pomaže u uspostavi osjećaja smirenosti, osobito tijekom stresnih situacija.

Stoga, interakcija sa životinjama dokazano može imati značajne beneficije za ljudsko zdravlje, potičući emocionalno blagostanje i neurobiološku regulaciju u stresnim situacijama.

1.4. Intervencije potpomognute životinjama⁴

Intervencije potpomognute životinjama (AAI)⁵ su ciljane i strukturirane prakse koje svjesno uključuju ili integriraju životinje u zdravstvene, obrazovne ili društvene usluge, s ciljem terapijske dobrobiti za ljude. Ove intervencije obuhvaćaju timove s ljudskim i životinjskim članovima koji djeluju u okviru formalnih društvenih aktivnosti kao što su Terapija potpomognuta životinjama (AAT), Obrazovanje potpomognuto životinjama (AAE) ili Aktivnost potpomognuta životinjama (AAA). Razvoj i provođenje takvih intervencija zahtijeva interdisciplinarni pristup, koji uključuje stručnjake iz različitih područja.

Područje intervencija potpomognutih životinjama (AAI) sve više dobiva na prepoznatljivosti kao komplementarna terapija. Autori i znanstvenici vjeruju da se ovo

---

⁴ <https://iahaio.org/wp/wp-content/uploads/2021/01/iahaio-white-paper-2018-croatian.pdf>

⁵ <https://aai-int.org/aai/animal-assisted-intervention/>

područje brzo približava promjeni paradigme, usmjeravajući se prema uključivanju više znanstveno utemeljenih istraživanja i prilagođavanju svog cilja za budućnost. Fine (2019) sugerira da AAI ne bi trebala biti shvaćena kao univerzalni lijek, već kao važna životna prilika koja može napraviti razliku. Danas se AAI promatra na sveobuhvatniji način i primjenjuje na raznoliku populaciju u različite svrhe.

Također, sve je veći broj multidisciplinarnih stručnjaka koji koriste AAI u okviru zdravstvene skrbi za ljude. Ovo polje je sada na raskrižju, gdje znanstvena istraživanja podržavaju ono u što većina društva vjeruje već dugi niz godina: da interakcija sa životinjama može pozitivno utjecati na ljudsko zdravlje. U posljednjih 50 godina postoji snažan interes za istraživanje vrijednosti uključivanja životinja u obrazovanje. Trenutno se provode brojna istraživanja koja istražuju kako različite vrste životinja mogu podržati kognitivne, socijalne kompetencije i motorički razvoj djece, s obećavajućim rezultatima.

Obrazovanje potpomognuto životinjama (AAE) je posebna vrsta intervencije ili terapije uz pomoć životinja (AAT) koja se primjenjuje u obrazovnim kontekstima kako bi potaknula učenike na interakciju sa životinjama tijekom različitih obrazovnih aktivnosti, bez obzira na okruženje. AAE se definira kao rad sa životinjom koji ima za cilj potaknuti interes djeteta za određene obrazovne aktivnosti, poput čitanja uz pomoć životinja ili programa prevencije ugriza pasa. Ova metoda uključuje životinje kao partnere u procesu učenja i razvoja vještina, što može pozitivno utjecati na zdravlje i socijalne interakcije učenika.

AAE⁶ se provodi unutar učionica ili kao vanjski obrazovni alat, koristeći životinje kao subjekte lekcija, sudionike u učenju ili kao dopunu okruženju u kojem se odvija učenje. U usporedbi s AAT-om (terapija potpomognuta životinjama), gdje su ciljevi terapije usmjereni na rehabilitaciju ili poboljšanje kvalitete života pojedinca ili grupe, ciljevi AAE-a su obrazovni i usmjereni na učenje, premda ne moraju biti nužno mjerljivi.

AAE vodi obrazovni stručnjak sa specijaliziranim znanjem u području obrazovanja. Ova vrsta intervencije može se primjenjivati u različitim okruženjima i može biti prilagođena za pojedince različitih dobnih skupina, s naglaskom na specifične obrazovne ciljeve za svakog sudionika, uz dokumentiranje i evaluaciju procesa.

---

⁶ Animal assisted education: https://www.dreamcatcherassociation.com/uploads/6/9/4/0/69408285/aae-animal_assisted_education.pdf

Intervencije s terapijskim psima u obrazovanju često se fokusiraju na aktivnosti koje opuštaju djecu te smanjuju stres i anksioznost. Prisustvo psa ima smirujući i pozitivan učinak na ljudski organizam. Istraživanja Kruger i Serpell (2010; prema Čilić Burušić, 2022), kao i ona McNicholas i Collis (2006; prema Čilić Burušić, 2022) nalaze da interakcija sa psima može smiriti i izazvati pozitivne emocije, kao i poticati razvoj socijalnih i komunikacijskih vještina. Fine (2000; prema Čilić Burušić, 2022) smatra da, kada se terapijski psi koriste u dobro osmišljenim programima sa stručnim vodstvom, oni mogu poslužiti kao posrednici ili motivatori u komunikaciji.

U obrazovnim okruženjima, intervencije s terapijskim psima često su usmjerene na unapređenje komunikacijskih i socijalnih vještina kod međusobne interakcije djece, poticanje motivacije za uključivanje u školske i rehabilitacijske aktivnosti, osnaživanje samopoštovanja te poboljšanje čitalačkih sposobnosti. Terapija uz pomoć životinja ima potencijal za razvoj terapeutskih interakcija s djecom, potičući njihov emocionalni razvoj i socijalnu integraciju kroz specifične tehnike i pristupe.

2. ISTRAŽIVANJA O ODNOSU PASA I PREDŠKOLSKE DJECE TE O PROGRAMIMA POTPOMOGNUTIM ŽIVOTINJAMA

Prema istraživanjima, kontakt između djece i pasa može pozitivno djelovati na razvoj djeteta i unaprijediti kvalitetu života za oboje. Djeca koja imaju psa često pokazuju pozitivne promjene, osobito djeca s posebnim potrebama, jer ih vršnjaci bolje prihvaćaju. Također su zabilježeni brojni socijalno-emocionalni i moralni benefiti posjedovanja psa kao kućnog ljubimca. Psi imaju umirujući učinak, osobito na djecu s problemima u ponašanju ili učenju, što može pozitivno djelovati na njihovo ponašanje, koncentraciju i samopoštovanje. Nadalje, psi potiču na komunikaciju i interakciju kod povučene i sramežljive djece te pružaju podršku traumatiziranoj djeci koja se možda imaju strah od ljudi, ali im je potrebna bliskost (Buljan Flander i Karlović, 2004).

Imati psa kao ljubimca može utjecati na prevladavanje negativnih iskustava kod djece bilo sa životinjama ili unutar obitelji, te može doprinijeti smanjenju stresa povezan s razvodom roditelja. Psi također motiviraju djecu na učenje i razmišljanje, te razvijaju njihov interes za prirodu. Oni povećavaju zanos i radost za brigu o životinji. Pomažu u razvijanju poštovanja prema životu, pridonose boljim odnosima s vršnjacima, obitelji i učiteljima, razvijaju osjećaj

odgovornosti, uče djecu empatiji prema drugima te razvijaju različite hobije i interese vezane uz skrb za životinje. Postoje i dokazi koji ukazuju na to da psi mogu doprinijeti školskom uspjehu kod određene djece (Buljan Flander i Karlović, 2004).

Mills i Hall (2014; prema Roberts-Schneider, 2016) smatraju da su psi prirodni facilitatori koji mogu pružiti mnoge koristi različitim populacijama, uključujući djecu u obrazovnim kontekstima. Oni mogu smanjiti negativne učinke obiteljskih, školskih i osobnih nestabilnosti. Psi također pružaju djeci neprekidno druženje i ljubav te pomažu u izgradnji samopouzdanja i razvoju empatije, poštovanja i brige za prirodni svijet te mogu poboljšati raspoloženje, socijalnu osjetljivost i intrinzičnu motivaciju za učenjem. (Roberts-Schneider, 2016).

Razvojni poticajni učinak kućnih ljubimaca na djecu je najviše proučavan aspekt njihove interakcije. Istraživanja pokazuju da životinje doprinose cjelokupnom kognitivnom i psihosocijalnom razvoju djece, što potvrđuju i brojne znanstvene studije (Lakatoš i Vejmelka, 2018).

2.1. Kognitivni razvoj djece

Hall i suradnici (2016; prema Lakatoš i Vejmelka, 2018) tvrde da pozitivne interakcije između ljudi i pasa često povisuju raspoloženje i mogu imati umirujući učinak tijekom akademskih aktivnosti kod djece. Kod predškolske djece, prisustvo psa povezano je s poboljšanom brzinom i točnošću izvođenja zadataka motornih vještina (Gee i sur., 2007). U učionici, predškolska djeca koja su imala psa trebala su manje uputa za obavljanje zadataka pamćenja (Gee i sur., 2010).

Endenburg i van Lith (2011; prema Lakatoš i Vejmelka, 2018) tvrde da komunikacija sa životinjama ne samo da donosi djeci radost, već također potiče razvoj komunikacijskih vještina i sposobnosti. Unatoč činjenici da je komunikacija sa životinjama često neverbalna, upravo to olakšava mlađoj djeci uspostavljanje bliskih odnosa sa životinjama. Gee, Church i Altobelli (2010; prema Lakatoš i Vejmelka, 2018) nalaze da boravak pasa u ustanovama za predškolski odgoj može poboljšati prepoznavanje objekata kod djece kao kognitivni zadatak, što ukazuje na to da prisutnost pasa ne ometa koncentraciju djece.

Životinje djeci omogućuju prilike za učenje jer su očekivano nepredvidive, što čini temelj za učenje prema Piagetovoj teoriji kognitivne nesuglasnosti. Djeca lakše i trajnije pamte, njima, emocionalno važnije informacije, jer je proces učenja najefikasniji kada se događa unutar konteksta značajnih odnosa (Lakatoš i Vejmelka, 2018).

2.2. Socio-emotivni razvoj djece

Terapijske životinje mogu pomoći u povezivanju terapeuta s djetetom, te pridonose i olakšavaju međudobnu interakciju. One djeci pružaju osjećaj sigurnosti tijekom terapije i potiču ih na prirodno ponašanje i interakciju. Djeca su često sklonija otvorenijem pristupu pred terapijskim životinjama zbog njihove nesudbene prirode. Kontakt s ovim životinjama može poboljšati djetetovo samopouzdanje i empatiju, dok terapija životinjama donosi mnoge koristi, uključujući smanjenje usamljenosti, poboljšanje tjelesnog i mentalnog zdravlja, smanjenje upotrebe lijekova, povećanje kvalitete života, fiziološke prednosti, te smanjenje stresa i anksioznosti, uz povećanje motivacije (Buljan Flander i sur., 2018).

Životinje potiču razvoj samopoštovanja, autonomije i samopoimanja kod djece. Djeca koja od malena borave uz kućne ljubimce pokazuju višu razinu socijalnih vještina i postaju kompetentniji odrasli u odnosu na drugu djecu. Ovi odnosi s ljubimcima spadaju među najvažnije socijalne odnose za djecu. Empatija, koja je također važan aspekt socio-emocionalnog razvoja, odnosi se na djetetovu sposobnost razumijevanja osjećaja drugih. Brinući se za kućnog ljubimca, djeca od najranije dobi uče o potrebama i emocijama ne samo životinja već i drugih osoba. Dosljedna privrženost ljubimcima može biti važan izvor potencijalne koristi i radosti koju ljubimci pružaju djeci. (Vizek-Vidović i sur., 2001; prema Lakatoš i Vejmelka, 2018).

U kontekstu odgoja u ranom djetinjstvu, odgajatelji su ključni za razvoj dječjih temelja za učenje i socijalno-emocionalnih vještina (Roberts-Schneider, 2016). Integracija terapijskih pasa kao su-edukatora može pružiti važnu podršku djeci dok rastu i razvijaju se. Unatoč mogućim rizicima, rad s terapijskim psima nudi jedinstvenu priliku stručnjacima da kreativno potaknu uspješan razvoj djece kroz strukturirane terapeutske interakcije.

2.3. Istraživanja utjecaja interakcije djece sa psima u obrazovnim ustanovama

Uključivanje pasa u obrazovanje djece postaje sve popularnije. Istraživanja Brelsforda i suradnika (2017; prema Čilić Burušić, 2022) pokazuju da terapijski psi poboljšavaju mentalno zdravlje djece, komunikacijske vještine te volju za rehabilitacijskim i obrazovnim aktivnostima. Studije su koristile pse u radu s djecom urednog razvoja, te djecom s teškoćama u razvoju, kao što su primjerice, autizam, intelektualne i emocionalne poteškoće, ADHD, poremećaji ponašanja i djecom oštećenog vida i sluha.

Prema Lane i Zavada (2013; prema Čilić Burušić, 2022), jedan od najčešćih primjera korištenja terapijskih pasa u obrazovanju su programi čitanja gdje prisutnost psa povećava angažiranost djece za čitalačkim aktivnostima, razvija njihovo samopoštovanje i poboljšava njihove čitalačke vještine. Hediger i Turner (2014; prema Čilić Burušić, 2022) proveli su istraživanje koje je pokazalo da intervencije s terapijskim psima također pokazuju napredak u područjima pamćenja, pažnje i koncentracije. Psi mogu biti snažni motivatori za sudjelovanje u školskim aktivnostima i održavanje pažnje pri obavljanju zadataka.

Terapijski psi su također učinkoviti u oblikovanju ponašanja, doprinose razvoju samopouzdanja i empatije. Kada dijete percipira uspjeh u nekoj aktivnosti, povećava se zadovoljstvo i samopouzdanje, što vodi većoj motivaciji za daljnje sudjelovanje u sličnim aktivnostima. Na primjer, djeca koja vode psa na povodcu i daju mu upute mogu razviti svijest o utjecaju svojih postupaka na druge, što pomaže u kontroli i upravljanju vlastitim ponašanjem. (Nebbe, 2000; prema Čilić Burušić, 2022)

Istraživanja o intervencijama s terapijskim psima kod predškolske djece pružaju važne uvide u prednosti ovih programa. Studije poput one Gee, Churcha i Altobellia (2010; prema Čilić Burušić, 2022) pokazuju da prisutnost psa može smanjiti greške u zadacima kategorizacije objekata, što sugerira poboljšanje kognitivnih performansi i smanjenje stresa kod djece. Također, istraživanje Gee, Crista i Carra (2010; prema Čilić Burušić, 2022) pokazuje da djeca trebaju manje uputa za izvršavanje zadatka pamćenja u prisutnosti psa, što ukazuje na povećanu koncentraciju i motivaciju.

Zaključak istraživanja Kotrschala i Ortbauera (2003; prema Čilić Burušić, 2022) sugerira da prisutnost psa u učionici može poboljšati društvene interakcije i smanjiti probleme u ponašanju kod predškolske djece.

Sva navedena istraživanja jasno pokazuju da intervencije potpomognute psima mogu značajno pozitivno utjecati na cjelokupni psihosocijalni razvoj predškolske djece.

3. INTERVENCIJE POTPOMOŽNUTE PSIMA U PREDŠKOLSKIM USTANOVAMA - PRIMJERI PROGRAMA U HRVATSKOJ I SVIJETU

Dječji razvoj uključuje igru, učenje, i usvajanje novih vještina, a ključnu ulogu u tim procesima igra motivacija. Svakom djetetu, bilo da je uobičajenog razvoja ili ima razvojne teškoće, potrebni su adekvatni podražaji iz okoline kako bi maksimalno razvilo svoje potencijale. Viša motivacija i osjećaj ugone u određenoj situaciji ubrzavaju i poboljšavaju procese učenja, pamćenja, povezivanja i prisjećanja. Uključivanje psa u rad s djecom omogućuje međusobnu interakciju pod vodstvom terapeuta, što potiče optimalan razvoj djeteta. Pas, kao živo biće s emocijama i ponašanjem, postaje aktivni sudionik u procesu učenja, pomažući terapeutu u stvaranju pozitivnih reakcija djeteta. Terapija sa psom ne zamjenjuje druge oblike terapije, ali je prilagodljiva različitim terapijskim pristupima, omogućujući djeci da istovremeno uživaju i uče. (Jerbić, 2006).

Psi se sve više koriste u terapijske svrhe kako bi se smanjio stres i povećala motivacija u različitim ljudskim aktivnostima. Ovo područje istraživanja istaknulo je brojne prednosti prisutnosti pasa za ljude. Primjeri uključuju programe čitanja psima za djecu, posjete psa u dječje bolnice i staračke domove, šetnje sa psima za pacijente u bolnicama te razne druge terapijske interakcije sa psima. (Buljan Flander i sur., 2018).

3.1. Programi potpomognuti psima u predškolskim ustanovama u svijetu

Iako AAI programi još uvijek nisu u širokoj primjeni zbog nedostatka relevantnih istraživanja, bojazni oko sigurnosti provedbe, ali i izostanka odgovarajuće legislative u mnogim zemljama, pojedine zemlje već implementiraju programe specifično osmišljene za djecu u predškolskim ustanovama.

Vjerojatno najpoznatiji od njih je program R.E.A.D. (Reading Education Assistance Dogs)⁷ iz SAD-a, koji koristi pse kako bi pomogao djeci u učenju čitanja, pružajući im sigurnog i nenametljivog slušatelja, što potiče razvoj čitalačkih vještina i samopouzdanja. Osim programa R.E.A.D., postoje i drugi programi čitanja sa psima poput Paws for Tales (SAD),

---

⁷ <https://therapyanimals.org/read-team-steps/>

Story Dogs (Australija)⁸, Therapy Dogs International's Tail Waggin' Tutors (SAD)⁹, PAWS for Reading (UK)¹⁰ i drugi.

Canine Assisted Therapy (C.A.T.)¹¹ iz Sjedinjenih Američkih Država je program koji koristi pse za terapijske svrhe u različitim okruženjima, uključujući predškolske ustanove. Psi pomažu djeci u razvoju socijalnih vještina, smanjenju anksioznosti i poboljšanju samopouzdanja.

Nadalje, u Kanadi se provodi program pod nazivom: Dogs in Classrooms (DIC)¹², koji uključuje pse u predškolske učionice kako bi pomogli djeci u razvoju socijalnih vještina, smanjenju stresa i poboljšanju općeg emocionalnog blagostanja.

U Australiji se provodi program Classroom Canines¹³, gdje psi posjećuju predškolske ustanove kako bi djeca mogla s njima provoditi vrijeme, što pomaže u razvoju empatije, socijalnih vještina i samopouzdanja.

U Velikoj Britaniji, organizacija Pets as Therapy (PAT)¹⁴ omogućava terapijske posjete pasa predškolskim ustanovama, pomažući djeci da razviju socijalne vještine i osjećaj sigurnosti.

U Njemačkoj se provodi program Learning with Dogs¹⁵, koji koristi pse kako bi pomogli djeci predškolske dobi u razvoju emocionalnih i socijalnih vještina, te učenja kroz interakciju sa psima.

Svi ovi programi, uz mnoštvo drugih koji se implementiraju u predškolskim ustanovama diljem svijeta pokazuju kako se terapijski psi mogu koristiti za poticanje razvoja čitalačkih vještina, socijalnih vještina, samopouzdanja i emocionalne dobrobiti kod djece.

---

⁸ <https://www.storydogs.org.au/>

⁹ <https://tdi-dog.org/OurPrograms.aspx?Page=Children+Reading+to+Dogs>

¹⁰ <https://www.pawsforpeople.org/>

¹¹ <https://catdogs.org/>

¹² <https://www.copedogs.org/canines-in-the-classroom/>

¹³ <https://www.deltasociety.com.au/>

¹⁴ <https://petsastherapy.org/>

¹⁵ <https://lernenmithund.com/>

3.2. Programi potpomognuti psima u Hrvatskoj

U Republici Hrvatskoj, programi potpomognuti životinjama još uvijek su slabo razvijeni unatoč potvrđenim prednostima i širokim mogućnostima primjene. U Hrvatskoj postoje udruge i organizacije koje provode programe intervencija potpomognutih psima i u predškolskim ustanovama, ali je provedba ovakvih programa više fokusirana na djecu i odrasle osobe s poteškoćama.

Jedna od takvih organizacija je Hrvatska udruga za školovanje pasa vodiča i mobilitet¹⁶, koja provodi programe terapije i edukacije pomoću pasa, dok su njihovi programi usmjereni na razvoj emocionalnih, socijalnih i kognitivnih vještina kod djece. Oni su također podružnica programa R.E.A.D., u Hrvatskoj poznat pod nazivom „Pas od riječi“. Oni također provode projekt Psi Pomagači u sklopu kojega organiziraju posjete terapijskih pasa vrtićima. Godine 2005. u Zagrebu su pokrenuli pilot projekt uključivanja terapijskih pasa u terapijske i rehabilitacijske procese u tri grupe djece ustanova Suvag i Goljak. Stečena iskustva pokazuju da prisutnost terapijskog psa pomaže opuštanju i dodatnoj motivaciji za rad kod djece s govorno-jezičnim i komunikacijskim teškoćama, te pozitivno djeluje na navedene segmente razvoja djece.

Sklonište Dumovec¹⁷ provodi nekoliko edukativnih programa s ciljem razvijanja svijesti o ulozi životinja u čovjekovu okruženju, posebno o odnosu pas-čovjek. Program “Dijete i pas” provodi se u dječjim vrtićima, osnovnim školama i Knjižnicama Grada Zagreba. U radionicama sudjeluje edukacijski pas Sisi, koji pomaže djeci razviti suosjećanje i pravilan pristup životinjama. Program “Plavi pas” namijenjen djeci od 4 do 8 godina, gdje su organizirane tri radionice u vrtićima i dvije u prvom razredu osnovnih škola. Djeca se upoznaju sa psom kao kućnim ljubimcem i njegovim potrebama, učenjem koja hrana, predmeti i igračke su prikladni za psa. Kroz crtane priče, djeca uče prepoznati pseći govor tijela i reagirati na potencijalno opasne situacije. U ovom programu koristi se plišani haski Grom umjesto stvarnog psa. Program “Posjet skloništu” nudi grupne posjete skloništu, koje se sastoji od obilaska i edukativnog predavanja. Djeci se predstavi što se u skloništu radi, uče kako biti dobar i

---

¹⁶ <https://www.psivodici.hr/r-e-a-d-program/>

¹⁷ <http://www.azilzagreb.com/Edukacija>

odgovoran vlasnik psa, uče o volonteranju, različitim pasminama i sudjeluju u kreativnim zadacima, uz druženje sa Sisi.

Dječji vrtić u Puli¹⁸ provodi program pod nazivom "I psi idu u vrtić". Cilj ovoga programa je pomoći djeci da ostvare svoj puni potencijal i uspješno se integriraju u društvo, s posebnim naglaskom na odnos prema drugim živim bićima, posebno kućnim ljubimcima. Program koristi terapijske pse kao medijatore u ranom odgoju i obrazovanju. Program nije samo usmjeren na upute kako brinuti o životinjama, već nastoji naučiti odgajatelje i roditelje kako oblikovati poštovanje te humanost prema drugim živim bićima.

Klinika za dječje bolesti Zagreb u Republici Hrvatskoj 2017. godine započinje provoditi program "Djeca, prijatelji životinja". Ovaj program uključuje tjedne posjete terapijskih pasa iz Hrvatske udruge za školovanje pasa vodiča i mobilnosti s ciljem poboljšanja iskustva djece tijekom boravka u bolnici (Lakatoš i Vejmelka, 2018).

Centar za rehabilitaciju Silver¹⁹ i Hrvatska udruga za školovanje pasa vodiča u Zagrebu pružaju usluge terapijskih, rehabilitacijskih i pasa vodiča, uključujući obuku pasa za pomoć kod epilepsije. Stručnjaci iz Centra za rehabilitaciju Silver ističu da su ključni izazovi uključuju neinformiranost, nedostatak zakonske podrške te nedovoljno razvijena infrastruktura za pružanje i evaluaciju učinaka terapije potpomognute životinjama u Hrvatskoj. Istraživanja provedena u lokalnom okruženju pokazuju da korisnici izražavaju zadovoljstvo uslugama koje uključuju životinje, ali ističu i brojne prepreke kao što su nedostatak informiranosti, neadekvatan zakonski okvir te nedostatak stručnjaka i resursa (Lakatoš i Vejmelka, 2017).

Tijekom 2020. i 2021. godine, Osnovna škola Poliklinike SUVAG je provodila inicijativu nazvanu "*Terapijski pas u pružanju psihosocijalne i školske podrške*". Projekt je nastao kao odgovor na izazove pandemije i potresa koji su utjecali na mentalno zdravlje djece s oštećenjem sluha i govorno-jezičnim poteškoćama, teškoćama u komunikaciji i smanjenom socijalnom interakcijom. U suradnji s Centrom za rehabilitaciju Silver i uz podršku Gradskog ureda za zdravstvo Zagreba, terapijski psi povremeno sudjeluju u aktivnostima s djecom i odraslima u vrtićima i školama, zdravstvenim ustanovama i domovima umirovljenika, pod vodstvom stručnih terapeuta. (Čilić Burušić, 2022).

---

¹⁸ <https://www.uptiv.hr/item/prezentacija-programa-i-psi-idu-u-vrtic-djecji-vrtic-pula/>

¹⁹ <https://czrs.hr/>

4. CILJ ISTRAŽIVANJA

Programi s terapijskim psima često povezani s djecom s teškoćama u razvoju, no ovo istraživanje obuhvaća širu perspektivu gdje se želi ispitati opći utjecaj ovakvih programa na mentalno zdravlje djece, njihov kognitivni razvoj i opću dobrobit u predškolskim ustanovama. U posljednjih nekoliko desetljeća, sve veći broj istraživanja diljem svijeta usmjeren je na ispitivanje učinaka programa koji uključuju intervencije uz pomoć životinja (Animal Assisted Interventions - AAI) na djecu. Programi kao što su Animal Assisted Therapy (AAT) i Animal Assisted Education (AAE) već su integrirani u obrazovne sustave mnogih zemalja, poput SAD-a, Kanade i zemalja zapadne Europe, gdje su zabilježeni pozitivni učinci na mentalno zdravlje, kognitivni razvoj i socijalne vještine djece.

Iako su ovi programi izvanredni primjeri inovativnih pristupa obrazovanju i terapiji, u Hrvatskoj je njihova prisutnost još uvijek vrlo ograničena. Odgojno-obrazovna praksa u našim predškolskim ustanovama tek treba uvesti i implementirati sustavne programe s terapijskim psima, unatoč sve većem interesu za takve inicijative.

Stoga, svrha ovoga istraživanja je ispitati razinu informiranosti, stavove i percepcije odgojno-obrazovnih djelatnika i roditelja o programima s terapijskim psima u predškolskim ustanovama u Hrvatskoj. Također želimo identificirati ključne resurse i podršku potrebnu za uspješnu implementaciju tih programa u našim obrazovnim institucijama. Na ovaj način, istraživanje nastoji pružiti uvid u mogućnosti i izazove s kojima bi se predškolske ustanove suočile prilikom uvođenja AAI programa, te postaviti temelje za daljnji razvoj i primjenu ovih inovativnih pristupa u Hrvatskoj.

Ciljevi istraživanja, koji proizlaze iz gore navedenog, su sljedeći:

1. Istražiti razinu informiranosti i stavove odgojno-obrazovnih djelatnika o programima s terapijskim psima u predškolskim ustanovama.
2. Utvrditi percepciju roditelja o potencijalnim prednostima i izazovima uvođenja programa s terapijskim psima u predškolske ustanove.
3. Analizirati postojeća iskustva i interes odgojni-obrazovnih djelatnika, roditelja, odnosno njihove djece, za sudjelovanje u programima s terapijskim psima.

4. Identificirati ključne resurse i podršku koji su potrebni za uspješnu implementaciju programa s terapijskim psima u predškolske ustanove.
5. Ispitati percepciju o učestalosti i konkretnih vještina koje djeca mogu razviti sudjelovanjem u programima s terapijskim psima.

Kroz detaljnu analizu ovih problema, istraživanje će doprinijeti boljem razumijevanju i potencijalnoj integraciji programa s terapijskim psima u predškolske ustanove u Hrvatskoj, čime se mogu unaprijediti obrazovni i razvojni ishodi za djecu predškolske dobi.

Slijedom i u skladu s navedenim ciljevima i zadacima istraživanja postavljena su sljedeća istraživačka pitanja:

1. Koliko su odgojno-obrazovni djelatnici u predškolskim ustanovama informirani o programima s terapijskim psima i kakvi su njihovi stavovi o mogućnostima koje takvi programi pružaju?
2. Kakve su percepcije roditelja o prednostima i potencijalnim rizicima uvođenja terapijskih pasa u predškolske ustanove?
3. Koliko su odgojno-obrazovni djelatnici i roditelji zainteresirani za sudjelovanje u programima s terapijskim psima, te koja su njihova stvarna iskustva i potrebe za jasnim smjernicama, edukacijom i informacijama o konkretnim prednostima za djecu prije implementacije takvih programa?
4. Koji su ključni resursi i podrška potrebni za uspješnu implementaciju programa s terapijskim psima?
5. Koje konkretne vještine i sposobnosti djeca mogu razviti sudjelovanjem u programima s terapijskim psima prema mišljenju odgojitelja i roditelja?

Ova istraživačka pitanja usmjerit će rad prema interpretacijskom pristupu i omogućiti analizu odgovora na temelju iskustava i stavova ispitanika.

5. METODOLOGIJA

5.1. Sudionici

Istraživanje je provedeno kroz svibanj i lipanj 2024.godine, na dvije ciljane skupine. Prva ciljana skupina ispitanika bili su odgojno-obrazovni djelatnici predškolskih ustanova koji se razlikuju po dobi, duljini radnog staža, stručnog zvanja te vrtiću u kojem rade. Druga ciljana skupina bili su roditelji djece polaznika predškolskih ustanova različitog spola, dobi.

5.2. Mjerni instrumenti

Istraživanje je provedeno putem online anketnog upitnika predviđenog trajanja između 10-15 min, sastavljenog od 24 pitanja (prilog 1.) za odgojno-obrazovne djelatnike, te 14 pitanja (prilog 2.) za roditelje djece polaznika predškolskih ustanova. Pitanja su bila otvorenog i zatvorenog tipa te pitanja mješovitog tipa. Anketni upitnik za odgojno-obrazovne djelatnike uključuje pitanja o njihovoj informiranosti, stavovima, iskustvima i interesu za programe s terapijskim psima, te pitanja o percepciji utjecaja terapijskih pasa na djecu i identifikacija potrebnih resursa i podrške za implementaciju programa. Upitnik za roditelje uključuje pitanja o njihovim stavovima, percepciji prednosti i potencijalnih rizika, spremnost na podršku za implementaciju programa s terapijskim psima, te pitanja koja otkrivaju koliko su roditelji informirani o programima s terapijskim psima i njihove brige vezane uz uvođenje takvih programa.

5.3. Etički aspekti

Svi ispitanici su unaprijed informirani o vrsti, ciljevima i svrsi istraživanja, te sukladno tome obaviješteni da je istraživanje dobrovoljno i anonimno, te da prikupljeni podaci služe samo u svrhu ovoga istraživanja i da se neće zloupotrebjavati. Ovo istraživanje je provedeno s nadom da će odgojno-obrazovni djelatnici i roditelji otvoreno i iskreno iznijeti vlastita stajališta i mišljenja, biti objektivni i realni, a pitanja anketnog upitnika biti strukturirana na način da ne sugeriraju neko drugo mišljenje, da ne izražavaju stavove istraživača, te da ni na koji način ne utječu na mišljenje ispitanika.

6. REZULTATI I RASPRAVA

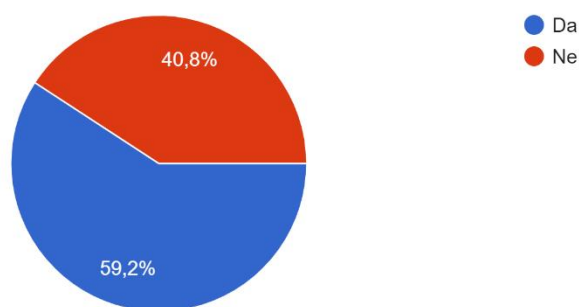
6.1. *Anketni upitnik: istraživanje stavova roditelja o programima sa terapijskim psima u predškolskim ustanovama*

Upitnik za roditelje djece predškolske dobi sadrži ukupno 14 pitanja. Prvi set pitanja prikuplja osnovne demografske podatke o dobi djece ispitanika, gdje rezultati ukazuju na zastupljenost svih dobnih skupina od čega je djece između 1-3 godine nešto veći postotak 46,9% (23 odgovora), dok su dob djece od 3-5 godina (26,5%) i 5-7 godina (26,5%) podjednako zastupljene, spolu djeteta od čega je ženski spol (46,9%), a (53,1%) muški spol. Rezultati duljine pohađanja predškolske ustanove djece ispitanika pokazuju da manje od 6 mjeseci predškolsku ustanovu pohađa 16,3% djece, od 1-2 godine pohađa 14,3% djece, dok je podjednak je postotak djece koja predškolsku ustanovu pohađa između 6-12 mjeseci (34,7%) i više od 2 godine (34,7%).

Drugi set pitanja ispituje stavove roditelja o programima s terapijskim psima. Roditelji su upitani jesu li čuli za takve programe (grafikon 1) gdje rezultati ukazuju na to da je više od polovice ispitanika, njih (59,2%) čula za takve programe dok također visok postotak ispitanika (40,8%) nikada nije čula za takve programe.

Jeste li čuli za programe s terapijskim psima namijenjene djeci?

49 odgovora

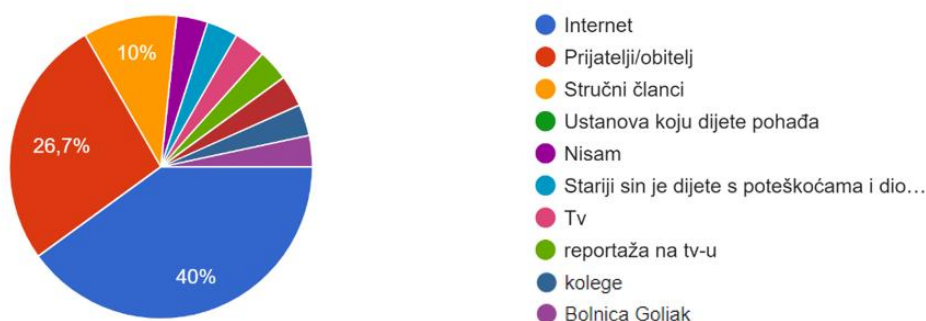
Grafikon 1.

Programi s terapijskim psima

Odgovori o izvorima iz koji su za njih saznali su raznovrsni, no iz rezultata možemo zaključiti da je na pitanje o izvoru saznanja za programe s terapijskim psima (grafikon 2), internet najčešći izvor, pri čemu je čak 40% ispitanika navelo da su informacije dobili putem interneta. 8 ispitanika (26,7%) za programe su čuli od prijatelja ili obitelji, a 3 ispitanika (10%) pročitao je u stručnim člancima. Po 1 ispitanik (3,3%) za programe su čuli na tv-u, ustanovi koju dijete pohađa, bolnica Goljak. Jedan ispitanik navodi : „*Stariji sin je dijete s poteškoćama i dio terapija je odradio u udruzi Silver koja među ostalim terapijama ima i terapije sa psima*“.

Ako jeste, iz kojih ste izvora saznali za takve programe?

30 odgovora

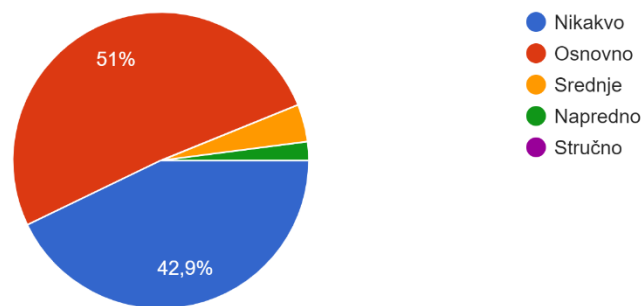
Grafikon 2.

Izvori saznanja za programe

Ispitanicima je na kraju ovog seta pitanja bilo ponuđeno da ocijene svoju razinu znanja o programima s terapijskim psima (grafikon 3) te iz rezultata možemo zaključiti da 21 ispitanik (42,9%) nema nikakvo znanje, 25 ispitanika (51%) ima osnovno znanje, srednje znanje ima 2 ispitanika (4,1%), a napredno znanje o programima s terapijskim psima ima tek 1 ispitanik (2%).

Kako biste ocijenili svoju razinu znanja o terapijskim programima s psima?

49 odgovora

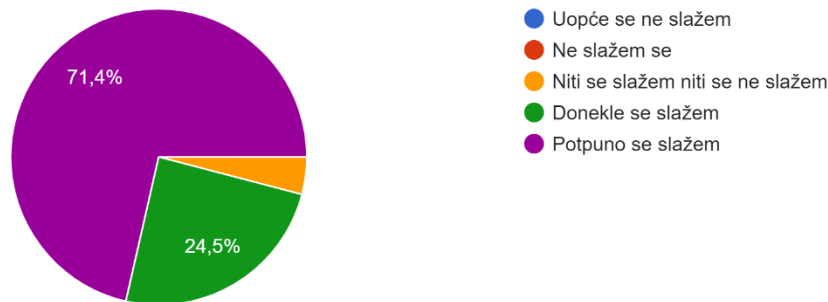
Grafikon 3.

Ocjenjivanje razine znanja

Ovi rezultati jasno ukazuju na potrebu za dodatnim informiranjem i edukacijom odgojno-obrazovnih djelatnika o programima s terapijskim psima. Kako bi se uspješno implementirali i iskoristili potencijali programa s terapijskim psima, potrebno je uložiti u edukaciju i pružiti adekvatne informacije svim uključenim stranama. To bi moglo poboljšati razumijevanje, povećati interes i osigurati bolje prihvaćanje ovih programa u predškolskim ustanovama.

Treći set pitanja procjenjuje percepciju roditelja o koristima terapijskih pasa koristeći Likertovu skalu ispitanici iskazuju svoje slaganje /neslaganje s navedenom tvrdnjom. Ispitanici na pitanje, slažu li se s tvrdnjom da terapijski psi mogu pozitivno utjecati na mentalno zdravlje djece (grafikon 4), u 71,4% slučajeva se u potpunosti slažu, dok se 12 ispitanika (24,5%) donekle slaže s navedenom tvrdnjom. Dva ispitanika (4,1%) neutralnog je mišljenja.

Slažete li s tvrdnjom da terapijski psi mogu pozitivno utjecati na mentalno zdravlje djece?
49 odgovora

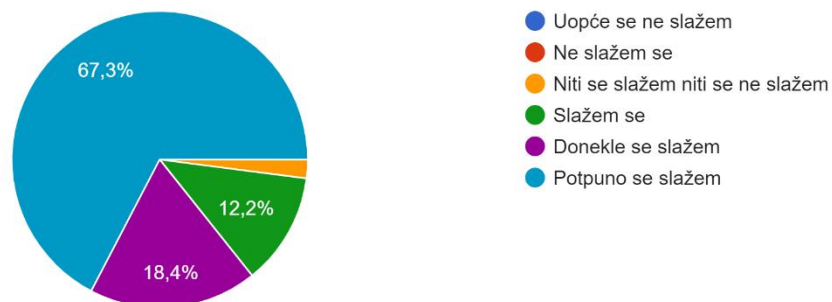

Grafikon 4.

Utjecaj pasa na mentalno zdravlje djece

Na pitanje o pozitivnim utjecajima terapijskih pasa na kognitivni razvoj djece (grafikon 5), u potpunosti se slaže 33 ispitanika (67,3%) a u manjoj mjeri svoje djelomično slaganje s tvrdnjom iskazuje 9 ispitanika(18,4%). Samo 1 ispitanik (2%) ima neutralni stav o ovoj tvrdnji.

Slažete li se da terapijski psi mogu pozitivno utjecati na kognitivni razvoj djece?
49 odgovora

Grafikon 5.

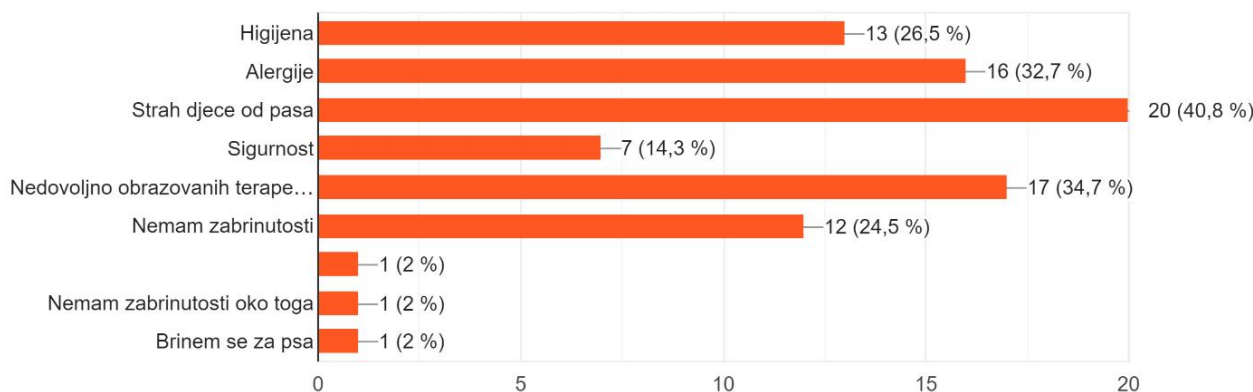
Utjecaj pasa na kognitivni razvoj djece

Na temelju dobivenih rezultata možemo zaključiti da ispitanici, iako slabo informirani na što ukazuju prethodno analizirani rezultati, vjeruju kako programi s terapijskim psima mogu pozitivno utjecati na mentalni i kognitivni razvoj djece.

Četvrti set pitanja istražuje potencijalne brige i izazove vezane uz prisutnost terapijskih pasa u predškolskim ustanovama(grafikon 6). Roditelji su mogli označiti sve odgovore koji se odnose na njihove zabrinutosti (higijena, alergije, strah djece od pasa, sigurnost, nedovoljno obrazovanih terapeuta, bez zabrinutosti). Rezultati ukazuju da je najveća potencijalna briga ispitanika strah djece od pasa (40,8%). Druga po redu zabrinutost ispitanika, njih 17 (34,7%) je nedovoljno obrazovanog stručnog kadra, zatim slijede zdravstveno-higijenski uvjeti od čega su zabrinutosti zbog alergija 32,7% a higijene 26,5%. Nekolicina ispitanika, njih 7 (14,3%) vidi kao potencijalnu brigu sigurnost tijekom prisutnosti terapijskih pasa u predškolskoj ustanovi. Zabrinutosti nema 13 ispitanika (26,5%).

Imate li zabrinutosti vezane uz prisutnost terapijskih pasa u predškolskoj ustanovi? (mogućnost odabira više odgovora)

49 odgovora

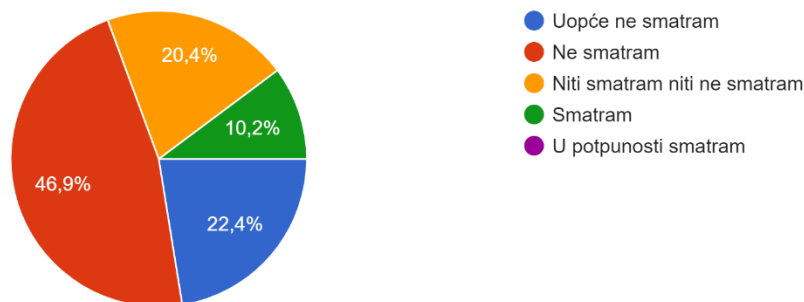
Grafikon 6.

Opredjeljenje za zabrinutosti

Na pitanje smatraju li da bi prisutnost terapijskih pasa mogla ometati odgojno-obrazovni rad (grafikon 7), 32 ispitanika (46,9%) ne smatra ili uopće ne smatra, njih 11 (22,4%), dok 10 ispitanika (20,4%) ima neutralan stav o postavljenom pitanju. Rezultati također ukazuju na to da 10,2% ispitanika smatra kako bi provođenje odgojno-obrazovnog rada moglo biti ometeno prisutnošću terapijskih pasa u predškolskoj ustanovi.

Smatrate li da bi prisutnost terapijskih pasa mogla ometati rad predškolske ustanove?

49 odgovora

Grafikon 7.

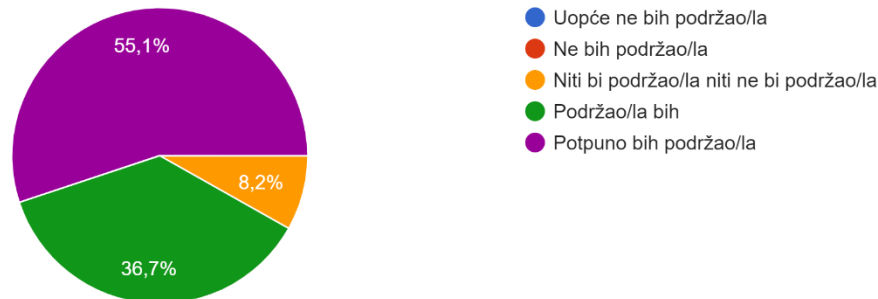
Ometanje rada predškolske ustanove prisutnošću terapijskog psa

Na temelju rezultata iz petog seta pitanja o općim stavovima roditelja prema implementaciji programa s terapijskim psima (grafikon 8), može se zaključiti da bi 27 ispitanika (55,1%) potpuno podržalo implementaciju programa s terapijskim psima u predškolskoj ustanovi koju pohađa njihovo dijete. Ovo pokazuje visoku razinu entuzijazma i spremnosti među većinom roditelja za uvođenje ovakvih programa. Nadalje, iako nisu u potpunosti uvjereni 18 ispitanika (36,7%) bi podržalo implementaciju programa što sugerira da su pozitivnog stava prema ideji te povećava ukupnu podršku za programe s terapijskim psima. Četiri ispitanika (8,2%) nemaju izražene pozitivne ili negativne stavove o implementaciji programa, što upućuje na to da bi ih dodatne informacije ili iskustva mogla uvjeriti u korist ili protiv implementacije.

Koliko biste bili voljni podržati implementaciju programa s terapijskim psima u predškolsku ustanovu koju pohađa vaše dijete?

49 odgovora

Grafikon 8.

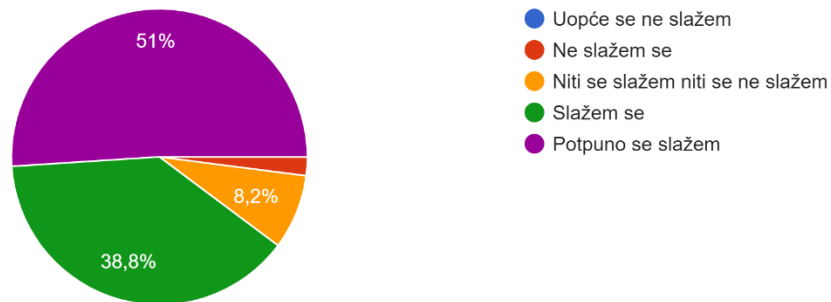
Implementacija programa s terapijskim psima

Ovi rezultati pokazuju da je većina roditelja (ukupno 91,8%) sklona podržati programe s terapijskim psima, što je ohrabrujuće za one koji planiraju implementaciju takvih programa. Neutralni stav manjine roditelja sugerira potrebu za dodatnim informiranjem i edukacijom kako bi se povećala njihova podrška.

Na pitanje slažu li se da bi njihovo dijete imalo koristi od sudjelovanja u programu s terapijskim psima (grafikon 9), 25 ispitanika (51%) se u potpunosti slaže iz čega možemo zaključiti da ovaj visok postotak ukazuje na snažno uvjerenje da bi sudjelovanje u programu s terapijskim psima bilo korisno za njihovu djecu. Također, odgovori 19 ispitanika (38,8%) slaže se s navedenom tvrdnjom što potvrđuje pozitivne stavove roditelja prema programima s terapijskim psima, iako s nešto manje intenziteta nego prva skupina. Četiri ispitanika (8,2%) ima neutralan stav prema pitanom, što može ukazivati na potrebu za dodatnim informacijama kako bi se formirao jasniji stav. Vrlo mali postotak ispitanika (2%) ne slaže se s navedenom tvrdnjom iz čega se da zaključiti da ne vjeruju da bi njihovo dijete imalo koristi od sudjelovanja u programu s terapijskim psima, što je zanemarivo u odnosu na većinsku podršku.

Slažete li se da bi vaše dijete imalo koristi od sudjelovanja u programu s terapijskim psima?

49 odgovora

Grafikon 9.

Koristi za dijete

Rezultati jasno pokazuju da većina ispitanika vidi potencijalne koristi programa s terapijskim psima za njihovu djecu te da postoji značajna podrška među roditeljima za uvođenje programa s terapijskim psima. Ova podrška naglašava potencijal za uspješnu implementaciju takvih programa u predškolskim ustanovama, uz potrebu za dodatnim informiranjem, ali također naglašava važnost uklanjanja specifičnih zabrinutosti kako bi se osiguralo potpuno prihvaćanje i uspjeh programa.

Ispitanici su na kraju upitnika imali priliku izraziti svoja mišljenja, potrebe i dodatne primjedbe vezane uz programe s terapijskim psima kroz otvorena pitanja (tablice 1. i 2.). Njihovi odgovori pružaju dragocjene uvide u stavove, očekivanja i informacijske potrebe.

PITANJE: KOJE DODATNE INFORMACIJE ILI PODRŠKU BISTE VOLJELI DOBITI U VEZI S PROGRAMIMA S TERAPIJSKIM PSIMA? (MOLIM UKRATKO NAVEDITE)

ODGOVORI:

„Sigurnost za moje dijete i stručnost provoditelja programa“

„koji su uvjeti da se to dovede u ustanove u Zagrebu, te koji se psi koriste u tu svrhu“

„Način rada, više o sigurnosti djeteta, na koji način to pomaže i kako se radi“

„Imam potpuno povjerenje u stručnu službu koja to odobrava, te smatram da psi kao životinje mogu samo doprinjeti mom djetetu kao i svima ostalima“

„Volio bih vidjeti program uživo na nekom primjeru“

„Nemam nikakve informacije o navedenom programu, pa bi me sve zanimalo“

„Informaciju o programu što bi to točno pas radio sa djecom“

„Više općenitih informacija jer nisam upoznata s detaljima ovog programa. Dodatne informacije me zanimaju iz želje da više naučim, ne iz razloga jer sam skeptična ili zabrinuta“

„općenito više informacija o dobrobiti“

„Ne“

„Da makar u našem vrticu bude organizirano, da se djeca i roditelji upoznaju sa terapijskim psima“

„Primjer projekta ili brošuru“

„Konkretne informacije, znanstvene dokaze o koristi terapijskih pasa za djecu bez poteškoća u razvoju“

„Osnovne informacije kako to generalno funkcionira“

Tablica 1.

Odgovori na pitanje o dodatnim informacijama ili podršci

PITANJE: IMATE LI JOŠ NEŠTO ŠTO BISTE ŽELJELI PODIJELITI O OVOJ TEMI? (MOLIM NAVEDITE)

ODGOVORI:

„Podržavam inicijativu, te se nadam uspjehu iste“

„Svaka čast na idejama i pothvatima!“

„Voljela bih da svako dijete, ukoliko je to moguće, dođe u kontakt s terapijskim psom. Tu se dijete posebno opusti i razvija na jedan nov način, posebno se to tiče razvoja senzorne integracije“

„Smatram da je pas kao dio djetetovog odrastanja najbolja moguća opcija. Moja djeca odrastaju uz prisutnost psa, mogu samo reći da su tu najviše empatije i osjećaja za druge dobili kroz odnos sa tim istim psom. Dijele s njim i hranu i igračke, i sa njime se igraju, puno toga su naučili od njega, što u toj dobi nisu mogli od vršnjaka, a sada to samo nastavljaju“

„Volio bih se u potpunosti upoznati s programom prije implemetacije istog“

„Vjerujem da bi većini roditelja bilo potrebno dobro objasniti i stručnim informacijama potkrijepiti dobrobiti ovog programa te da tada ne bi postojalo značajno puno onih koji ne bi podržali ovaj program. Pretpostavljam da jedina realna briga može biti jaka alergija neke djece na dlaku“

„Ne“

„Vjerujem da bi ovakav koncept bio dobrodošao makar i kao dodatno iskustvo za djecu koja nemaju prilike odrastati sa životinjama. Minimalna pozitivna stvar bi bila prevencija straha od životinja, a za djecu koja imaju nekih poteškoća u razvoju u kojima rad s terapijskim psima može biti koristan benefit bi svakako bio i puno veći“

„Smatram da je za djecu dobro da u ranoj dobi imaju doticaj sa životinjama umjesto da im se ulijeva strah od istih“

„Smatram da je kontakt sa životinjama generalno jako dobar za djecu i podržavam ga u svakom obliku“

Tablica 2.

Odgovori na pitanje o podjeli iskustava

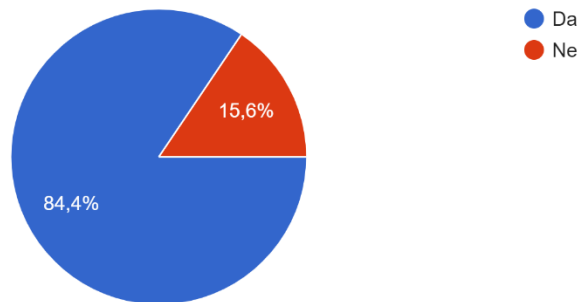
6.2. Anketni upitnik: stavovi odgojno-obrazovnih djelatnika predškolskih ustanova o programima sa terapijskim psima namijenima mentalnom zdravlju djece i njihovom kognitivnom razvoju

Upitnik za odgojno-obrazovne djelatnike predškolskih ustanova sadrži ukupno 25 pitanja, od kojih prvi set pitanja prikuplja osnovne demografske podatke o spolu, dobi, obrazovanju, radnom iskustvu i ulozi u ustanovi. Velika većina ispitanika, njih 44 (97,8%) su žene, što je uobičajeno u predškolskom obrazovanju gdje dominira ženska populacija, dok je samo 1 ispitanik (2,2%) muškog spola. Najveći postotak ispitanika, njih 18 (40%) su dobne skupine između 25 i 34 godine, što sugerira da je značajan dio zaposlenika u ranim ili srednjim fazama svoje karijere. Manje od 25 godina ima 4 ispitanika (8,9%), a samo je 3 ispitanika (6,7%) starijih od 55 godina, što ukazuje na relativno mladu radnu populaciju. Najveći dio ispitanika njih 31 (68,9%) ima višu stručnu spremu a 22,2% ispitanika ima visoku stručnu spremu. Samo 2,2% ima srednju školu, a 6,7% ima magisterij, što ukazuje na visok nivo obrazovanja među zaposlenicima. Ispitanici imaju različite razine radnog iskustva. Najviše ispitanika, po 12 iz obje kategorije (26,7%) ih ima 1-5 godina i 11-15 godina radnog staža. Manje od godinu dana radnog iskustva ima 3 ispitanika (6,7%), dok 13,3% ispitanika ima više od 20 godina iskustva. Gotovo svi ispitanici su odgojitelji (95,6%), dok mali dio čine stručni suradnici (4,4%).

Drugi set pitanja ispituje stavove odgojno-obrazovnih djelatnika predškolskih ustanova prema programima s terapijskim psima. Ispitanicima je bilo postavljeno pitanje jesu li čuli za takve programe (grafikon 10) iz kojega vidimo da velika većina, njih 38 (84,4%) je već čula za programe s terapijskim psima, dok 7 ispitanika (15,6%) nikada nije čula za takve programe. Ovi rezultati ukazuju na relativno visoku razinu svijesti o postojanju takvih programa među ispitanicima.

Jeste li prije čuli za programe s terapijskim psima?

45 odgovora

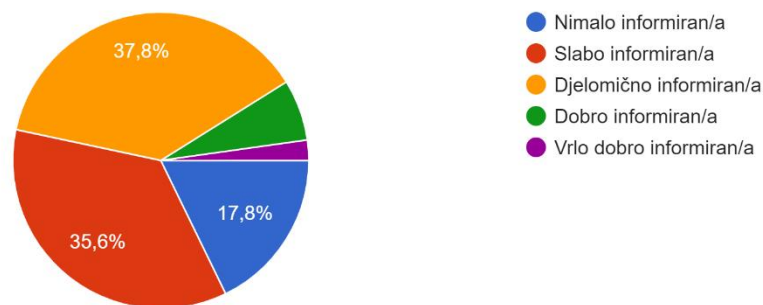
Grafikon 10.

Jesu li čuli za programe

Grafikon 11 prikazuje da, iako je većina ispitanika čula za programe s terapijskim psima, samo 8,9% ispitanika smatra se dobro informiranim o njima. Najveći dio ispitanika smatra se slabo (35,6%) ili djelomično informiranim (37,8%), dok 8 ispitanika (17,8%) nije uopće informirano. Ovi rezultati ukazuju na potrebu za dodatnom edukacijom i informiranjem zaposlenika o ovakvim programima.

Kako biste ocijenili svoju informiranost o programima s terapijskim psima?

45 odgovora

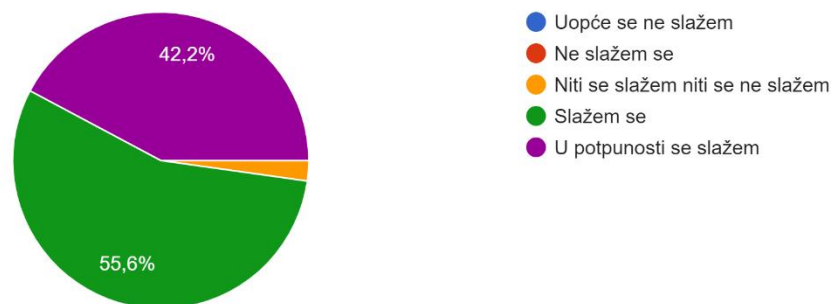
Grafikon 11.

Informiranost o programima s terapijskim psima

Iduća pitanja u ovom setu se odnose na stavove ispitanika o pozitivnim učincima programa s terapijskim psima na mentalni i kognitivni razvoj djece. Gotovo 97,8% ispitanika slaže se ili se u potpunosti slaže da programi s terapijskim psima mogu pozitivno utjecati na mentalno zdravlje djece (grafikon 12), što pokazuje iznimno pozitivan stav prema potencijalnim koristima tih programa.

Slažete li se da programi s terapijskim psima mogu pozitivno utjecati na mentalno zdravlje djece?

45 odgovora

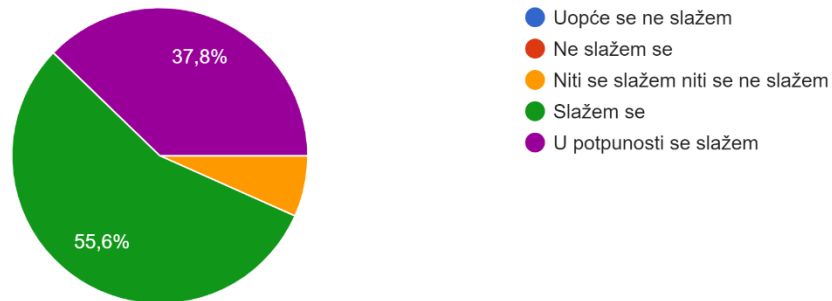
Grafikon 12.

Utjecaj programa s terapijskim psima na mentalno zdravlje

Slično kao i kod prethodnog pitanja, većina ispitanika njih 42 (93,4%) slaže se ili se u potpunosti slaže s tvrdnjom da bi programi s terapijskim psima mogli pomoći u kognitivnom razvoju djece. Samo 3 ispitanika (6,7%) izrazilo je neutralan stav o navedenim tvrdnjama (grafikon 13).

Slažete li se da bi programi s terapijskim psima mogli pomoći u kognitivnom razvoju djece (npr. poboljšanje pažnje, koncentracije, učenja)?

45 odgovora

Grafikon 13.

Utjecaj programa s terapijskim psima na kognitivni razvoj djece

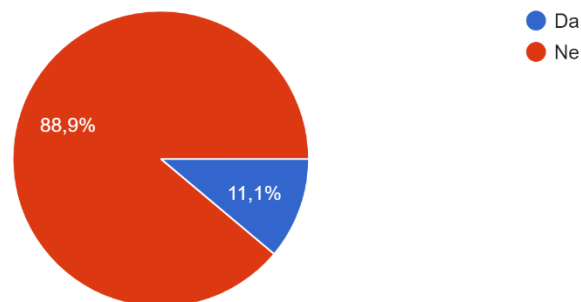
Rezultati ovog seta pitanja ukazuju na visoku razinu svijesti o programima s terapijskim psima među zaposlenicima predškolskih ustanova, ali i na nedovoljnu informiranost o detaljima takvih programa. Unatoč tome, stavovi odgojno-obrazovnih djelatnika prema potencijalnim koristima ovih programa za mentalno zdravlje i kognitivni razvoj djece izrazito su pozitivni, jer se gotovo svi ispitanici slažu ili se u potpunosti slažu s tvrdnjama o pozitivnim učincima. To ukazuje na visok stupanj podrške za implementaciju ovakvih programa, uz potrebu za dodatnom edukacijom i informiranjem zaposlenika.

Treći set pitanja istražuje iskustva i interese odgojno-obrazovnih djelatnika predškolskih ustanova za programe s terapijskim psima. Rezultati su pokazali da većina ispitanika, njih 40 (88,9%) nikada nije sudjelovala u programu s terapijskim psima, dok je 11,1% ispitanika imalo takvo iskustvo što govori o ograničenim iskustvima odgojno-obrazovnih djelatnika s ovakvom vrstom programa (grafikon 14).

Jeste li ikada sudjelovali u programu s terapijskim psima?

45 odgovora

Grafikon 14.

Sudjelovanje u programima s terapijskim psima

Nadalje, ako su ispitanici na prethodno pitanje potvrdno odgovorili, na sljedećem pitanju su imali mogućnost kratko opisati i podijeliti svoja iskustva (tablica 3).

PITANJE: AKO STE SUDJELOVALI, MOŽETE LI UKRATKO OPISATI SVOJE ISKUSTVO?

ODGOVORI:

„Dolazila sam kod fehabilitatora s djetetom s TUR na individualnu terapiju kojoj je prisustvovao i bio aktivno uključen terapijski pas. Donosio je stvari, legao pored djeteta, dopustio da ga se mazi i na smiren način se udaljavao ulikonje dijete postala gruba prema njemu“

„radna terapija s psima“

„Kratka dvosatna edukacija i iskustva korisnika iskustvo je bilo zanimljivo“

Tablica 3.

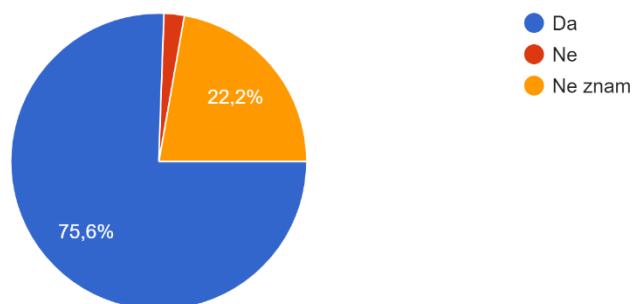
Iskustava sudjelovanja u programima s terapijskim psima

Ovi opisi ilustriraju raznovrsne interakcije i aktivnosti koje terapijski psi mogu obuhvatiti, od pasivne prisutnosti i pružanja emocionalne podrške do aktivnog sudjelovanja u terapijskim vježbama. Zaključno, sudjelovanje u programima s terapijskim psima djeci pruža priliku za razvoj širokog spektra vještina i sposobnosti. Ovi programi ne samo da pomažu u emocionalnom i socijalnom razvoju djece, već također potiču kognitivni i fizički razvoj, čineći ih vrijednim dodatkom obrazovnim i terapijskim praksama u predškolskim ustanovama.

Na posljednje pitanje u ovom setu, bi li bili zainteresirani za programe ovakve vrste u svojoj ustanovi (grafikon 15), 34 ispitanika (75,6%) izražava interes za uključivanje programa s terapijskim psima u svoju ustanovu, dok samo 2,2% nije zainteresirano, a 22,2% nije sigurno.

Biste li bili zainteresirani za uključivanje programa s terapijskim psima u vašu ustanovu?

45 odgovora

Grafikon 15.

Zainteresiranost za uključivanje u programe s terapijskim psima

Rezultati trećeg seta pitanja pokazuju da, iako većina odgojno-obrazovnih djelatnika predškolskih ustanova nema iskustva s programima s terapijskim psima, postoji značajan interes za njihovo uključivanje u ustanove. Ovi podaci sugeriraju da bi dodatna edukacija i informacije o ovim programima mogle povećati interes i olakšati njihovu implementaciju. Iskustva onih koji su sudjelovali u ovakvim programima pokazuju pozitivne aspekte terapije uz pomoć pasa, uključujući emocionalnu podršku i aktivno sudjelovanje u terapijskim aktivnostima. Interes za uključivanje ovih programa može biti potaknut pozitivnim stavovima zaposlenika prema potencijalnim koristima terapijskih pasa za mentalno zdravlje i kognitivni razvoj djece, kao što je prethodno spomenuto. Važno je potaknuti neodlučnost dijela ispitanika (22,2%) pružanjem jasnih informacija o prednostima, sigurnosnim smjernicama i konkretnim primjerima uspješnih programa.

Četvrti i peti set pitanja se odnose na detaljniju procjenu percepcije ispitanika o utjecaju terapijskih pasa na djecu. Rezultati pitanja o prednostima u provođenja programa s terapijskim

psima (grafikon 16), pokazuju da je najveći naglasak stavljen na smanjenje stresa i anksioznosti 88,9% kao i poticanje emocionalnog razvoja s također jednakim postotkom (88,9%). Nadalje, kao jednu od prednosti 37 ispitanika (82,2%) vidi poboljšanje socijalnih vještina, za poboljšanje pažnje i koncentracije odlučilo se 30 ispitanika (66,7%), a 19 ispitanika (42,2%) kao prednost vidi povećanje motivacije za učenje.

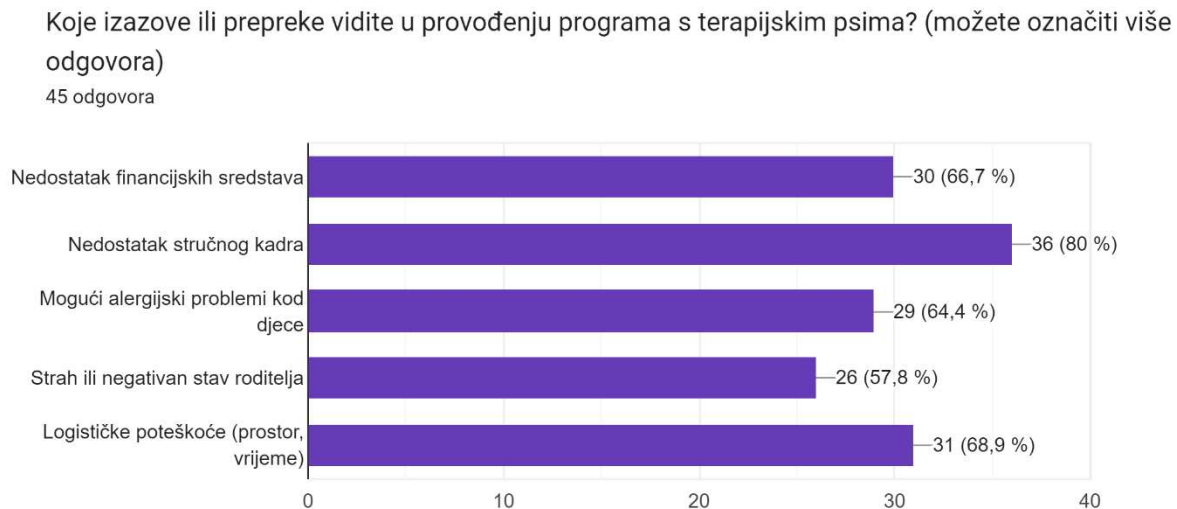

Grafikon 16.

Prednosti provođenja programa s terapijskim psima

Na sljedećem pitanju ispitanici su mogli označiti potencijalne izazove ili prepreke u provođenju programa s terapijskim psima (grafikon 17). Rezultati istraživanja otkrivaju nekoliko ključnih izazova i prepreka za koje ispitanici smatraju da bi otežale provođenje takvih programa. Kao veliki izazov, 36 ispitanika (80%) navodi nedostatak stručnog kadra. Ovo je najčešće navedeni problem, što ukazuje na potrebu za specijaliziranom edukacijom i zapošljavanjem stručnjaka koji su kvalificirani za rad s terapijskim psima. Logističke poteškoće (prostor, vrijeme) 31 ispitanik (68,9%) prepoznaje kao prepreku za implementaciju programa. To uključuje probleme s osiguravanjem adekvatnog prostora i vremena za provođenje programa, što zahtijeva pažljivo planiranje i organizaciju. Kao još jednu od visoko rangiranih prepreka, 30 ispitanika (66,7%) vidi u nedostatku financijskih sredstava što je ključno za realizaciju programa. Zabrinutost za zdravstvenu sigurnost djece u obliku

potencijalnih alergijskih problema vidi 29 ispitanika (64,4%) što zahtijeva dodatne mjere opreza i procjenu zdravstvenih stanja prije uključivanja djece u programe. Čak 26 ispitanika (57,8%) smatra da bi strah ili negativan stav roditelja mogli biti izazov, a to upućuje da je potrebna bolja komunikacija i edukacija s roditeljima o prednostima i sigurnosnim aspektima programa s terapijskim psima.

Grafikon 17.

Potencijalni izazovi i prepreke

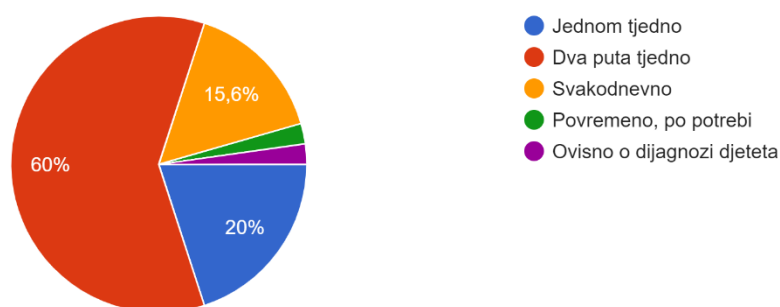
Iz ovih se rezultata može zaključiti da su ispitanici svjesni značajnih prepreka koje mogu ometati implementaciju programa, pri čemu su najčešće navedeni izazovi uključuju nedostatak stručnog kadra, financijskih sredstava i logističke poteškoće, dok se dodatno pojavljuju zabrinutosti vezane uz zdravstvene probleme djece i stavove roditelja. Ovi rezultati ukazuju na potrebu za sveobuhvatnim pristupom koji uključuje osiguranje financijskih resursa, edukaciju i zapošljavanje stručnog kadra, te učinkovitu komunikaciju s roditeljima kako bi se uspješno implementirali programi s terapijskim psima.

Na sljedećem pitanju o detaljnijoj percepciji, ispitanici su izrazili svoje mišljenje o tome koliko često bi se programi s terapijskim psima trebali provoditi kako bi imali značajan utjecaj na djecu (grafikon 18). Više od polovine ispitanika (60%), smatra da bi se programi trebali

provoditi dva puta tjedno kako bi imali značajan utjecaj na djecu, 9 ispitanika (20%) smatra da bi se programi trebali provoditi jednom tjedno, dok 7 ispitanika (15,6%) vjeruje da bi svakodnevno provođenje bilo optimalno. Povremeno/po potrebi te ovisno o dijagnozi djeteta smatra po 1 ispitanik (2,2%) iz svake od navedenih kategorija.

Prema Vašem mišljenju, koliko često bi se programi s terapijskim psima trebali provoditi da bi imali značajan utjecaj na djecu?

45 odgovora

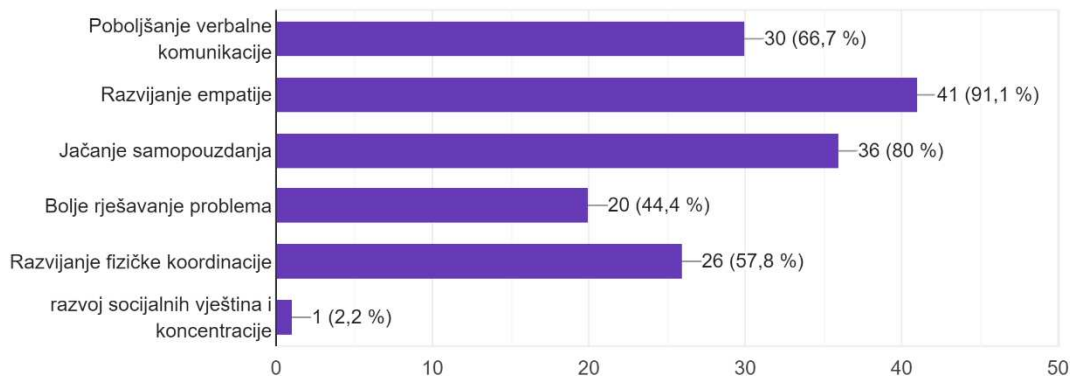
Grafikon 18.

Učestalost provođenja programa s terapijskim psima

Na zadnje pitanje o konkretnim vještinama i sposobnostima koje djeca mogu razviti sudjelovanjem u programima s terapijskim psima (grafikon 19), ispitanici navode sljedeće rezultate: 41 ispitanik (91,1%) smatra da bi djeca razvijala empatiju, 36 ispitanika (80%) vidi jačanje samopouzdanja kao važnu vještinu koju djeca mogu razviti, 30 ispitanika (66,7%) vjeruje da bi djeca mogla poboljšati verbalnu komunikaciju, 26 ispitanika (57,8%) vjeruje da bi djeca razvijala fizičku koordinaciju, 20 ispitanika (44,4%) smatra da bi djeca mogla razviti bolje vještine rješavanja problema, dok samo 1 ispitanik (2,2%) kao konkretnu vještinu navodi razvoj socijalnih vještina i koncentracije.

Koje konkretne vještine ili sposobnosti mislite da bi djeca mogla razviti sudjelovanjem u programima s terapijskim psima? (možete označiti više odgovora)

45 odgovora

Grafikon 19.

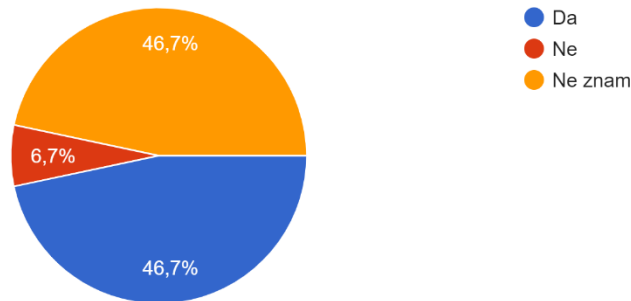
Razvoj konkretnih vještina ili sposobnosti

Sveukupni dobiveni rezultati ukazuju na visoko prepoznavanje potencijalnih prednosti programa s terapijskim psima, posebno u smanjenju stresa, poboljšanju socijalnih i emocionalnih vještina, te povećanju motivacije za učenje i koncentracije. Istovremeno, identificirani su značajni izazovi, poput nedostatka financijskih sredstava, stručnog kadra, te logističkih poteškoća, što ukazuje na potrebu za dodatnim resursima i organizacijskim prilagodbama. Unatoč ovim izazovima, postoji snažna podrška među ispitanicima za implementaciju ovih programa, s jasnim interesom za redovito provođenje i prepoznavanjem specifičnih vještina koje djeca mogu razviti. Ovi rezultati pružaju vrijedne smjernice za daljnje planiranje i razvoj programa s terapijskim psima u predškolskim ustanovama.

Šesti set pitanja ispituje stavove prema integraciji terapijskih pasa u obrazovni proces (grafikon 20). Ispitanici su upitani misle li da bi ti programi trebali biti dio redovnog kurikulumu, a rezultati ukazuju na podijeljena mišljenja s jednakim brojem ispitanika 21 (46,7%) koji podržavaju uključivanje terapijskih pasa u kurikulum predškolskih ustanova i onih koji su neodlučni. Samo manji broj ispitanika, njih 3 (6,7%), protivi se toj ideji.

Mislite li da bi programi s terapijskim psima trebali biti dio redovnog kurikuluma predškolskih ustanova?

45 odgovora

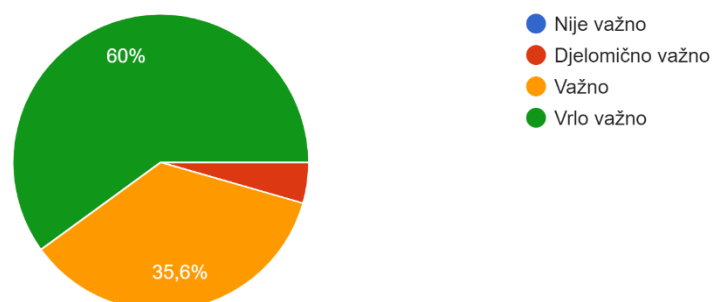
Grafikon 20.

Programi kao dio redovnog kurikuluma

Iduće pitanje odnosilo se na edukaciju odgojno-obrazovnih djelatnika o terapijskim programima s psima prije njihove implementacije (grafikon 21), na što je većina ispitanika, njih 43 (95,6%) odgovorila da je edukacija djelatnika važna ili vrlo važna prije implementacije programa. Od 45 ispitanika, 2 (4,4%) smatra da je djelomično važno. Nitko nije naveo da edukacija nije važna. Ovi rezultati su očekivani s obzirom na prethodne analize odgovora koji pokazuju visok interes za implementaciju programa, ali i potrebu za dodatnim informacijama i osposobljavanjem djelatnika.

Koliko smatrate da je važno educirati djelatnike o terapijskim programima s psima prije njihove implementacije?

45 odgovora

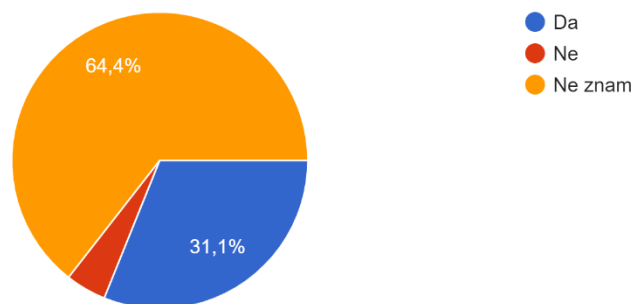
Grafikon 11.

Važnost edukacije djelatnika

Rezultati idućeg pitanja gdje su odgojno-obrazovnih djelatnici izražavali svoje mišljenje o stavovima roditelja da podrže uvođenje programa s terapijskim psima (grafikon 22) govore da većina ispitanika, njih 29 (64,4%) nije sigurna koliko su roditelji djece u njihovoj ustanovi otvoreni za uvođenje tih programa. Od 45 ispitanika, njih 14 (31,1%) vjeruje da bi roditelji podržali inicijativu, a samo 2 ispitanika (4,4%) misli da ne bi imali podršku roditelja.

Mislite li da bi roditelji djece u vašoj ustanovi podržali uvođenje programa s terapijskim psima?

45 odgovora

Grafikon 22.

Stavovi roditelja djece o uvođenju programa

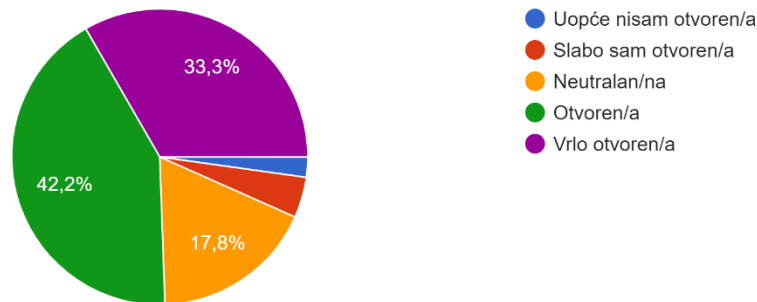
Rezultati pokazuju da iako postoji određena nesigurnost među odgojno-obrazovnim djelatnicima o stavovima roditelja veći dio ispitanika vjeruje u potencijalnu podršku za uvođenje programa s terapijskim psima. Također, ovi podaci ukazuju na potrebu za dodatnom komunikacijom i informiranjem roditelja kako bi se dobila jasnija slika njihovih stavova i potencijalno povećala podrška za implementaciju ovih programa u predškolskim ustanovama.

Na pitanje koliko su ispitanici otvoreni prema interakciji s terapijskim psima u radnom okruženju (grafikon 23), rezultati ukazuju na visoku razinu otvorenosti. Od 45 ispitanika njih 34 (75,5%) pokazuje otvorenost ili visoku otvorenost za interakciju s terapijskim psima, njih 8 (17,8%) su neutralni, 2 ispitanika (4,4%) su slabo otvoreni, a samo 1 ispitanik (2,2%) uopće nije otvoren za ovakvu vrstu rada.

Koliko ste osobno otvoreni za interakciju s terapijskim psima u radnom okruženju?

45 odgovora

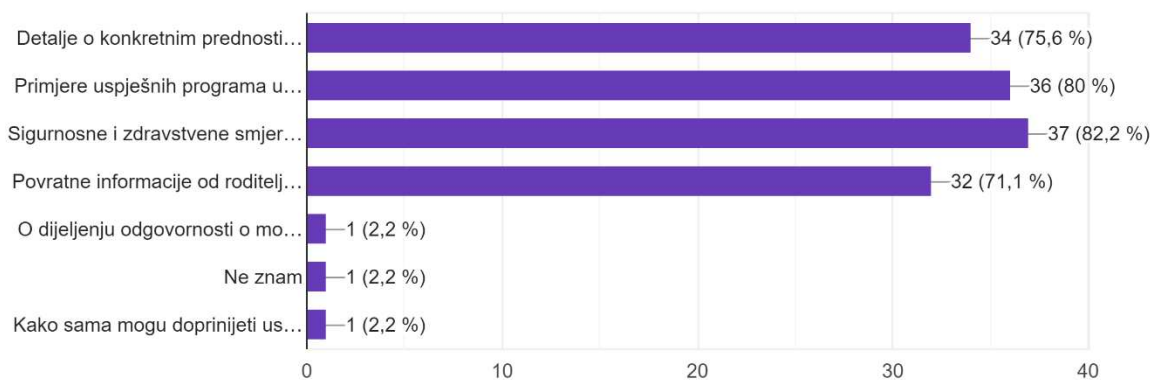
Grafikon 22.

Otvorenost za interakciju s terapijskim psima u radnom okruženju

U posljednjem pitanju ovoga seta ispitanici su mogli označiti više odgovora koji se odnose se na informacije koje bi voljeli dobiti prije implementacije programa s terapijskim psima (grafikon 24). Rezultati govore kako bi 37 ispitanika (82,2%) najviše voljelo biti informirano o sigurnosnim i zdravstvenim smjernicama, zatim njih 36 (80%) želi dobiti primjere uspješnih programa u drugim ustanovama, dok je ispitanika koji žele detalje o konkretnim prednostima za djecu 34 (75,6%). Sve ukupno 3 ispitanika (6,6%) označilo je po jedan odgovor za navedene kategorije.

Kakve biste informacije voljeli dobiti prije implementacije programa s terapijskim psima? (možete označiti više odgovora)

45 odgovora

Grafikon 24.

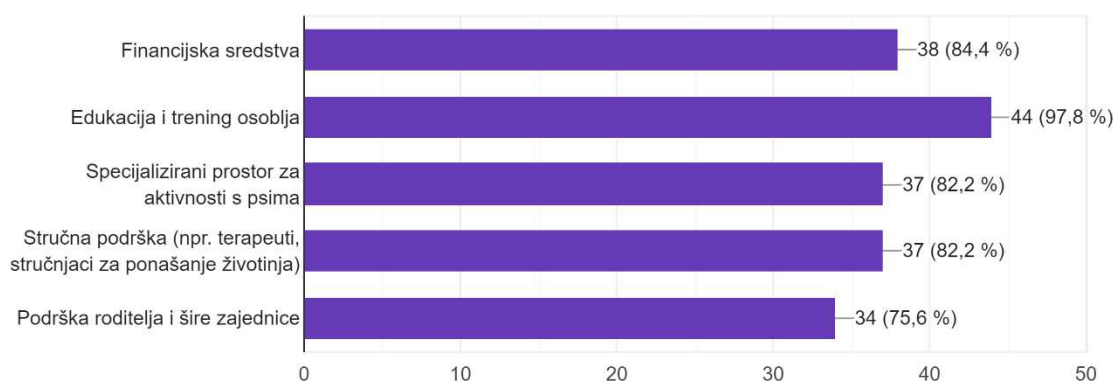
Važne informacije prije implementacije programa

Rezultati šestog seta pitanja pokazuju da postoji značajan interes i pozitivni stavovi prema integraciji terapijskih pasa u obrazovni proces među odgojno-obrazovnim djelatnicima predškolskih ustanova. Većina ispitanika smatra da je važno ili vrlo važno educirati djelatnike prije implementacije programa, što naglašava potrebu za temeljitim osposobljavanjem i informiranjem odgojno-obrazovnih djelatnika. Također, dok je znatan broj ispitanika otvoren za interakciju s terapijskim psima, postoji određena nesigurnost oko podrške roditelja, što ukazuje na potrebu za boljim informiranjem i komunikacijom s roditeljima. Ispitanici također ističu potrebu za detaljnim informacijama o sigurnosnim i zdravstvenim smjernicama, primjerima uspješnih programa i konkretnim prednostima za djecu, što je ključno za uspješnu implementaciju ovih programa u predškolske ustanove.

U posljednjem dijelu anketnog upitnika pitanja se odnose na logistiku i podršku u uvođenju programa s terapijskim psima (grafikon 25). Na pitanje o potrebnim resursima koje bi ustanova trebala osigurati za uspješnu implementaciju programa s terapijskim psima najveći broj ispitanika njih 44 (97,8%) smatra da je edukacija i trening odgojno-obrazovnih djelatnika ključni resurs iza kojega slijede financijska sredstva s (84,4%). Podjednak broj ispitanika, njih 37 (82,2%) smatra da bi specijalizirani prostor za aktivnosti sa psima i stručna podrška bili ključni za implementaciju programa, dok je podršku roditelja i šire zajednice 34 ispitanika (75,6%) prepoznalo kao važne resurse.

Koje resurse mislite da bi vaša ustanova trebala osigurati za uspješnu implementaciju programa s terapijskim psima? (možete označiti više odgovora)

45 odgovora

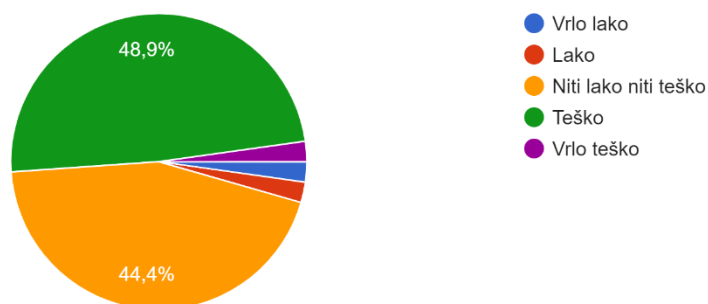
Grafikon 25.

Potrebni resursi za uspješnu implementaciju programa

Mišljenja ispitanika gdje procjenjuju koliko bi bilo teško implementirati takvu vrstu programa u ustanovi gdje rade (grafikon 26) bilo je sljedeće pitanje. Čak 23 ispitanika (51,1%) procjenjuje da bi bilo vrlo teško i teško implementirati, dok je 20 ispitanika (44,4%) neopredijeljeno. Od 45 ispitanika samo njih 2 (4,4%) smatra da bi bilo lako i vrlo lako implementirati takvu vrstu programa.

Prema Vašem mišljenju, koliko bi bilo teško organizirati program s terapijskim psima u vašoj ustanovi?

45 odgovora

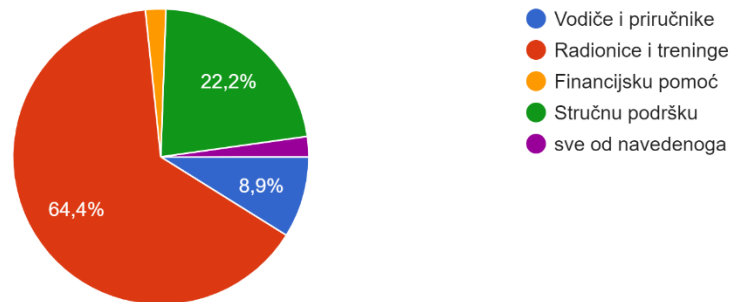

Grafikon 26.

Procjena težine organiziranja programa s terapijskim psima

Rezultati sljedećeg pitanja (grafikon 27) ukazuju da dodatne vrste podrške koje se traže uključuju radionice i treninge i to kod 29 ispitanika (64,4%), stručnu podršku bi htjelo imati 10 ispitanika (22,2%), dok 4 ispitanika (8,9%) smatra da bi im važni bili vodiči i priručnici. Za odgovor sve od navedenog se odlučio 1 ispitanik (2,2%), kao i financijsku pomoć, isto 1 ispitanik (2,2%).

Koje vrste podrške ili resursa biste voljeli imati za uvođenje programa s terapijskim psima?
45 odgovora

Grafikon 27.

Vrste podrške i resursa za uvođenje programa

Na kraju upitnika, ispitanici su imali priliku izraziti svoja mišljenja i prijedloge vezane uz implementaciju programa s terapijskim psima putem otvorenih pitanja (tablica 4). Od 45 ispitanika samo je njih 5 dalo sljedeće komentare:

PITANJE: IMATE LI PRIJEDLOGE ILI KOMENTARE VEZANE UZ IMPLEMENTACIJU PROGRAMA S TERAPIJSKIM PSIMA?
<u>ODGOVORI:</u>
„Vrlo interesantna tema, bilo bi lijepo uvesti to u praksu“
„Biti racionalan, imati dobru strategiju o zadovoljavanju potreba djeteta i psa kako bi u konačnici svi bili zadovoljni“
„Trebalo bi više o tome informirati jer je uistinu poželjno i korisno“
„vecina djece odlicno reagiraju na terapijske pse“
„Podržavam“

Tablica 4.

Prijedlozi i komentari

7. ZAKLJUČAK

U svijetu i u Hrvatskoj sve više se govori o mentalnom zdravlju djece koje je u sve lošijem stanju te postaje sve očitiji problem, uzrokovan raznim situacijama poput društvene izolacije, sveprisutnog utjecaja digitalnih medija, prirodnih katastrofa i slično. Povezanost djece sa životinjama, osobito kroz programe terapije potpomognute životinjama, može imati ključnu ulogu u ublažavanju ovih problema. Istraživanja koja su provedena diljem svijeta pokazuju da pedagogija potpomognuta životinjama može značajno poboljšati kognitivni i psihosocijalni razvoj djece. Takvi programi, od rane dobi, pozitivno utječu na emocionalno stanje djece, razvijanje socijalnih vještina i poboljšanje kognitivnih funkcija.

Nažalost, u Hrvatskoj su ovakvi programi vrlo rijetki ili ih uopće nema. Postojeći programi većinom su usmjereni na djecu s teškoćama u razvoju, dok su programi koji bi mogli koristiti svoj djeci gotovo nepostojeći. U svijetu, programi terapije uz pomoć životinja sve se više integriraju u obrazovne sustave, prepoznajući njihove brojne prednosti.

Rezultati ankete provedene u okviru ovog rada potvrđuju pozitivne stavove odgojno-obrazovnih djelatnika i roditelja prema integraciji terapijskih pasa u predškolske ustanove. Ispitanici smatraju da bi takvi programi mogli značajno doprinijeti razvoju verbalne komunikacije, empatije, samopouzdanja, smanjenju stresa i mnogih drugih područja značajnih za zdravlje i razvoj djece. Unatoč ograničenim iskustvima s takvim programima, postoji izražen interes za njihovu implementaciju, uz prepoznavanje potrebe za dodatnom edukacijom i resursima.

Potrebno je nastaviti s provedbom ovakvih istraživanja u budućnosti kako bi se dodatno potvrdile i nadograđivale prednosti programa s terapijskim psima i unaprijedila praksa rada s djecom u predškolskim ustanovama. Ova istraživanja trebala bi se fokusirati na širok spektar dječjeg razvoja, uključujući i djecu bez teškoća u razvoju, te na integraciju ovakvih programa u redovne obrazovne kurikule. Također, potrebno je osigurati adekvatne resurse, kao što su financijska sredstva, edukacija osoblja i specijalizirani prostori, kako bi se omogućila uspješna implementacija ovih programa u predškolske ustanove. Implementacija programa s terapijskim psima mogla bi značajno unaprijediti cjelokupni razvoj djece, pružajući im podršku u razvoju važnih životnih vještina i pomažući im u prevladavanju suvremenih izazova mentalnog zdravlja. Kroz daljnje istraživanje i implementaciju ovih programa, možemo stvoriti bolje uvjete za zdrav rast i razvoj naše djece.

7. LITERATURA

- Animal Assisted Interventions International. (n.d.). *Animal Assisted Intervention*. Preuzeto 15. 6.2024. s <https://aai-int.org/aai/animal-assisted-intervention/>
- Beetz, A. M., Schöfmann-Crawford, I., i Perry, B. D. (2019). Clinical objectives for animal-assisted interventions: Physiological and psychological targets in trauma-informed practice. U P. Tedeschi & M. A. Jenkins (Eds.), *Transforming trauma: Resilience and healing through our connections with animals* (str. 91–122). Purdue University Press. <https://doi.org/10.2307/j.ctv2x00vvgg.7>
- Beetz, A., Uvnäs-Moberg K., Julius, H., i Kotrschal, K. (2012). *Psychosocial and psychophysiological effects of human-animal interactions: the possible role of oxytocin. Frontiers in Psychology, 3(234)*. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2012.00234>
- Bona, E. (n.d.). *Animal assisted education (AAE)*. Dreamcatcher Association. Preuzeto 15.6.2024. s https://www.dreamcatcherassociation.com/uploads/6/9/4/0/69408285/aae-animal_assisted_education.pdf
- Buljan Flander, G. i Karlović, A. (2004). *Odgajam li dobro svoje dijete?: Savjeti za roditelje*. Zagreb: Marko M. usluge d.o.o.
- Buljan Flander, G., Štimac, D., Fridrih, R., Raguž, A., Kuculo, I., i Galić, R. (2018.). Prednosti korištenja terapijskih pasa u terapiji i dijagnostici kod pacijenata s psihosocijalnim zdravstvenim teškoćama. *Socijalna psihijatrija, 46(4)*, 413-425. <https://hrcak.srce.hr/214841>
- Canine Assisted Therapy. (n.d.). *Non-profit organization & pet therapy*. Preuzeto 16.6.2024. s <https://catdogs.org/>
- Centar za rehabilitaciju Silver. (n.d.). Preuzeto 16.6.2024. s <https://czrs.hr/>
- COPE Service Dogs. (n.d.). *Canines in the classroom*. COPE Service Dogs. Preuzeto 16.6.2024. s <https://www.copedogs.org/canines-in-the-classroom/>
- Čilić Burušić, L. (2022). Terapijski pas – podrška obrazovnom okruženju i mentalnom zdravlju djece s teškoćama u razvoju tijekom pandemije COVID-a-19. *Časopis za socijalne djelatnosti, 1(1)*, 4-10. <https://doi.org/10.21465/CZSD.2022.1.1.4>

- Delta Therapy Dogs. (n.d.). *Delta Therapy Dogs*. Preuzeto 18.6.2024. s <https://www.deltasociety.com.au/>
- Evans, N., i Gray, C. (2012). The practice and ethics of animal-assisted therapy with children and young people: Is it enough that we don't eat our co-workers? *The British Journal of Social Work*, 42(4), 600-617. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcr091>
- Fine A. H., Beck, A. M., i Ng, Z. (2019). The state of animal-assisted interventions: Addressing the contemporary issues that will shape the future. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 16(20), 3997. <https://doi.org/10.3390/ijerph16203997>
- Gee, N. R., Crist, E. N., i Carr, D. N. (2010). Preschool children require fewer instructional prompts to perform a memory task in the presence of a dog. *Anthrozoös*, 23(2), 178-184. <https://doi.org/10.2752/175303710X12682332910051>
- Gee, N., Harris, S., i Johnson, K. (2007). The role of therapy dogs in speed and accuracy to complete motor skills tasks for preschool children. *Anthrozoös: A Multidisciplinary Journal of The Interactions of People & Animals*. 20(4), 375-386. <https://doi.org/10.2752/089279307X245509>
- International Association of Human-Animal Interaction Organizations [IAHAIO]. (2018). *White paper*. <https://iahaio.org/wp/wp-content/uploads/2021/01/iahaio-white-paper-2018-croatian.pdf>
- Intermountain Therapy Animals. (n.d.). Reading Education Assistance Dogs (R.E.A.D.). Preuzeto 18.6.2024. s <https://therapyanimals.org/read-team-steps/>
- Jegatheesan, B., i sur. (2014). *The IAHAIO definitions for animal assisted intervention and guidelines for wellness of animals involved. IAHAIO White Paper*. <https://iahaio.org/wp/wp-content/uploads/2017/05/iahaio-white-paper-final-nov-24-2014.pdf>
- Jerbić, L. (2006). Terapijski pas – pomoć u poticanju govorno-jezičnog razvoja. *Dijete, vrtić, obitelj*, 12(46), 21-23. <https://hrcak.srce.hr/file/261936>
- Krizmanić, M. (2016). *O životinjama i njihovim ljudima*. V.B.Z., d.o.o., Zagreb

- Lakatoš, M., i Vejmelka, L. (2018). Značaj životinja za djecu: Implikacije za pomagačke profesije. *Ljetopis socijalnog rada*, 25(1), 101-130. <https://doi.org/10.3935/ljsr.v25i1.197>
- Lernen mit hund. (n.d.). Preuzeto 16.6.2024. s <https://lernenmithund.com/>
- Meadan, H., i Jegatheesan, B. (2010). Classroom pets and young children: Supporting early development. *YC Young Children*, 65(3), 70-77. *National Association for the Education of Young Children (NAEYC)*. <http://www.jstor.org/stable/42730602>
- Pet-Assisted Visitation Volunteer Services [PAWS]. (2016). *Paws for People*. <https://www.pawsforpeople.org/>
- Pets as Therapy. [PAT]. (n.d.). *Pets as Therapy*. Preuzeto 16.6.2024. s <https://petsastherapy.org/>
- Poliklinika za zaštitu djece i mladih Grada Zagreba. (2020). *Mentalno zdravlje djece i mladih: Izazovi i perspektive*. <https://www.poliklinika-djeca.hr/aktualno/novosti/mentalno-zdravlje-djece-i-mladih-izazovi-i-perspektive/>
- Psi vodiči. (n.d.). R.E.A.D. program. *Psi vodiči*. Preuzeto 16.6.2024. s <https://www.psivodici.hr/r-e-a-d-program/>
- Roberts-Schneider, M. R. (2016). How educators use dogs to support children's social, emotional, and behavioral development. *Walden Dissertations and Doctoral Studies*. 2757. <https://scholarworks.waldenu.edu/dissertations/2757>
- Sklonište Dumovec. (n.d.). Edukacija. Preuzeto 16.6.2024. s <http://www.azilzagreb.com/Edukacija>
- Smojver-Ažić, S., i Topalović, Z. (2010). The role of pets in children's socio-emotional development. *Napredak*, 151(2), 0-0. <https://hrcak.srce.hr/82846>
- Story Dogs. (2009). *Story Dogs*. Preuzeto 16.6.2024. s <https://www.storydogs.org.au/>
- Therapy Dogs International. [TDI] (n.d.). *Tail Waggin' Tutors*. Preuzeto 16.6.2024. s <https://tdi-dog.org/OurPrograms.aspx?Page=Children+Reading+to+Dogs>

UPTIV. (2016). *I psi idu u vrtić*. <https://www.uptiv.hr/item/prezentacija-programa-i-psi-idu-u-vrtic-djecji-vrtic-pula/>

Vidović, V. V., Štetić, V. V., i Bratko, D. (1999). Pet ownership, type of pet and socio-emotional development of school children. *Anthrozoös*, 12(4), 211-217. <https://doi.org/10.2752/089279399787000129>

World Health Organization. [WHO]. (n.d.). *Improving the mental and brain health of children and adolescents*. <https://www.who.int/activities/improving-the-mental-and-brain-health-of-children-and-adolescents>

World Health Organization. [WHO]. (2022). *Mental health*. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/mental-health-strengthening-our-response>

9. PRILOZI

Prilog 1. *Stavovi odgojno-obrazovnih djelatnika predškolskih ustanova o programima s terapijskim psima namijenjenima mentalnom zdravlju djece i njihovom kognitivnom razvoju*

Poštovani/e,

Pozivam vas da sudjelujete u istraživanju koje se provodi u sklopu diplomskog rada na temu "Stavovi djelatnika predškolskih ustanova o programima s terapijskim psima namijenjenima mentalnom zdravlju djece i njihovom kognitivnom razvoju". Cilj istraživanja je dobiti uvid u mišljenja, iskustva i stavove djelatnika predškolskih ustanova o ovoj temi te identificirati potencijalne koristi i izazove koje ovakvi programi mogu donijeti.

Iako su ovakvi programi često povezani s djecom s posebnim potrebama, ovo istraživanje obuhvaća širu perspektivu. Želimo ispitati opći utjecaj ovakvih programa na mentalno zdravlje djece, njihov kognitivni razvoj i opću dobrobit u predškolskim ustanovama.

Vaše sudjelovanje je potpuno dobrovoljno i anonimno. To znači da neće biti moguće povezati vaše odgovore s vašim identitetom. Podaci prikupljeni ovim istraživanjem koristit će se isključivo u svrhu znanstvene analize i neće biti dijeljeni s trećim stranama.

Ispunjavanje ankete trajat će približno 10-15 minuta. Molimo vas da odgovorite na sva pitanja što iskrenije i preciznije.

Unaprijed se zahvaljujem na vašem vremenu i trudu koji ćete uložiti u ispunjavanje ove ankete. Smatram da će Vaš doprinos biti izuzetno vrijedan za uspjeh ovog istraživanja.

Za bilo kakva pitanja, prijedloge i komentare slobodno mi se obratite na mail silvija.starcevic@gmail.com

Silvija Starčević Wirnsberger, 2.godina izvanrednog diplomskog sveučilišnog studija ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet

Općenito

1. Spol:

- M
- Ž

2. Vaša dob:

- <25 godina
- 25-34 godina
- 35-44 godina

- 45-54 godina
- 55+ godina

3. Razina obrazovanja:

- Srednja škola (SSS)
- Viša stručna sprema (VŠS)
- Visoka stručna sprema (VSS)
- Magisterij
- Doktorat

4. Koliko dugo radite u predškolskoj ustanovi?

- Manje od 1 godine
- 1-5 godine
- 6-10 godina
- 11-15 godina
- 16- 20 godina
- Više od 20 godina

5. Koja je vaša uloga u ustanovi?

- Odgojitelj
- Stručni suradnik (psiholog, pedagog, logoped)
- Administrativno osoblje
- Drugo (molimo navedite)

6. Jeste li prije čuli za programe s terapijskim psima?

- Da
- Ne

Stavovi o programima s terapijskim psima

7. Kako biste ocijenili svoju informiranost o programima s terapijskim psima?

- Nimalo informiran/a
- Slabo informiran/a
- Djelomično informiran/a
- Dobro informiran/a
- Vrlo dobro informiran/a

8. Smatrate li da programi s terapijskim psima mogu pozitivno utjecati na mentalno zdravlje djece?

- Uopće se ne slažem

- Ne slažem se
- Niti se slažem niti se ne slažem
- Slažem se
- U potpunosti se slažem

9. Vjerujete li da bi programi s terapijskim psima mogli pomoći u kognitivnom razvoju djece (npr. poboljšanje pažnje, koncentracije, učenja)?

- Uopće se ne slažem
- Ne slažem se
- Niti se slažem niti se ne slažem
- Slažem se
- U potpunosti se slažem

Iskustvo i interes za programe

10. Jeste li ikada sudjelovali u programu s terapijskim psima?

- Da
- Ne

11. Ako ste sudjelovali, možete li ukratko opisati svoje iskustvo?

- [Otvoreno pitanje]

12. Biste li bili zainteresirani za uključivanje programa s terapijskim psima u vašu ustanovu?

- Da
- Ne
- Ne znam

Percepcija utjecaja na djecu

13. Koje prednosti vidite u provođenju programa s terapijskim psima za djecu? (možete označiti više odgovora)

- Smanjenje stresa i anksioznosti
- Poboljšanje socijalnih vještina
- Poticanje emocionalnog razvoja
- Povećanje motivacije za učenje
- Poboljšanje pažnje i koncentracije

- Drugo (molimo navedite)

14. Koje izazove ili prepreke vidite u provođenju programa s terapijskim psima?

(možete označiti više odgovora)

- Nedostatak financijskih sredstava
- Nedostatak stručnog kadra
- Mogući alergijski problemi kod djece
- Strah ili negativan stav roditelja
- Logističke poteškoće (prostor, vrijeme)
- Drugo (molimo navedite)

Detaljnija percepcija o utjecaju na djecu

15. Prema Vašem mišljenju, koliko često bi se programi s terapijskim psima trebali provoditi da bi imali značajan utjecaj na djecu?

- Jednom tjedno
- Dva puta tjedno
- Svakodnevno
- Povremeno, po potrebi
- Drugo (molimo navedite)

16. Koje konkretne vještine ili sposobnosti mislite da bi djeca mogla razviti sudjelovanjem u programima s terapijskim psima? (možete označiti više odgovora)

- Poboljšanje verbalne komunikacije
- Razvijanje empatije
- Jačanje samopouzdanja
- Bolje rješavanje problema
- Razvijanje fizičke koordinacije
- Drugo (molimo navedite)

Stavovi prema integraciji terapijskih pasa u obrazovni proces

17. Mislite li da bi programi s terapijskim psima trebali biti dio redovnog kurikuluma predškolskih ustanova?

- Da
- Ne
- Ne znam

18. Koliko smatrate da je važno educirati osoblje o terapijskim programima s psima prije njihove implementacije?

- Nije važno
- Djelomično važno
- Važno
- Vrlo važno
- Izuzetno važno

19. Mislite li da bi roditelji djece u vašoj ustanovi podržali uvođenje programa s terapijskim psima?

- Da
- Ne
- Ne znam

Logistika i podrška

20. Koje resurse mislite da bi vaša ustanova trebala osigurati za uspješnu implementaciju programa s terapijskim psima? (možete označiti više odgovora)

- Financijska sredstva
- Edukacija i trening osoblja
- Specijalizirani prostor za aktivnosti s psima
- Stručna podrška (npr. terapeuti, stručnjaci za ponašanje životinja)
- Podrška roditelja i šire zajednice
- Drugo (molimo navedite)

Dodatna pitanja o potencijalnim izazovima

21. Prema Vašem mišljenju, koliko bi bilo teško organizirati program s terapijskim psima u vašoj ustanovi?

- Vrlo lako
- Lako
- Niti lako niti teško
- Teško
- Vrlo teško

22. Koje vrste podrške ili resursa biste voljeli imati za uvođenje programa s terapijskim psima?

- Vodiče i priručnike
- Radionice i treninge

- Financijsku pomoć
- Stručnu podršku
- Drugo (molimo navedite)

Opća pitanja o stavovima prema terapijskim psima

23. Koliko ste osobno otvoreni za interakciju s terapijskim psima u radnom okruženju?

- Uopće nisam otvoren/a
- Slabo sam otvoren/a
- Neutralan/na
- Otvoren/a
- Vrlo otvoren/a

24. Kakve biste informacije voljeli dobiti prije implementacije programa s terapijskim psima?

- Detalje o konkretnim prednostima za djecu
- Primjere uspješnih programa u drugim ustanovama
- Sigurnosne i zdravstvene smjernice
- Povratne informacije od roditelja i zajednice
- Drugo (molimo navedite)

25. Imate li prijedloge ili komentare vezane uz implementaciju programa s terapijskim psima?

- [Otvoreno pitanje]

Prilog 2. Istraživanje stavova roditelja o programima s terapijskim psima u predškolskim ustanovama

Poštovani/e,

Pozivam vas da sudjelujete u istraživanju na temu "Stavovi roditelja o programima s terapijskim psima namijenima mentalnom zdravlju djece i njihovom kognitivnom razvoju" koje se provodi u sklopu diplomskog rada. Cilj istraživanja je dobiti uvid u mišljenja, iskustva i stavove roditelja o ovoj temi te identificirati potencijalne koristi i izazove koje ovakvi programi mogu donijeti. Vaše sudjelovanje je potpuno dobrovoljno i anonimno. To znači da neće biti moguće povezati vaše odgovore s vašim identitetom. Podaci prikupljeni ovim istraživanjem koristit će se isključivo u svrhu znanstvene analize i neće biti dijeljeni s trećim stranama. Ispunjavanje ankete trajat će približno 10 minuta. Molimo vas da odgovorite na sva pitanja što iskrenije i preciznije. Unaprijed se zahvaljujem na vašem vremenu i trudu koji ćete uložiti u ispunjavanje ove ankete. Smatram da će Vaš doprinos biti izuzetno vrijedan za uspjeh ovog istraživanja. Za bilo kakva pitanja, prijedloge i komentare slobodno mi se obratite na mail silvija.starcevic@gmail.com

Silvija Starčević Wirnsberger, 2.godina izvanrednog diplomskog sveučilišnog studija ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet

Uvodna Pitanja

1. Dob djeteta:

- 1-3 godine
- 3-5 godina
- 5-7 godina

2. Spol djeteta:

- Muško
- Žensko

3. Koliko dugo je vaše dijete polaznik predškolske ustanove?

- Manje od 6 mjeseci
- 6-12 mjeseci
- 1-2 godine
- Više od 2 godine

Stavovi o Programima s Terapijskim Psima

4. Jeste li čuli za programe s terapijskim psima namijenjene djeci?

- Da
- Ne

5. Ako jeste, odakle ste saznali za takve programe?

- Internet
- Prijatelji/obitelj
- Stručni članci
- Ustanova koju dijete pohađa
- Drugo (molimo navedite)

6. Kako biste ocijenili svoju razinu znanja o terapijskim programima s psima?

- Nikakvo
- Osnovno
- Srednje
- Napredno
- Stručno

Percepcija o Koristima

7. Smatrate li da terapijski psi mogu pozitivno utjecati na mentalno zdravlje djece?

- Uopće se ne slažem
- Ne slažem se
- Niti se slažem niti se ne slažem
- Potpuno se slažem

8. Smatrate li da terapijski psi mogu pozitivno utjecati na kognitivni razvoj djece?

- Uopće se ne slažem
- Ne slažem se
- Niti se slažem niti se ne slažem
- Slažem se
- Potpuno se slažem

Potencijalne Brige i Izazovi

9. Imate li zabrinutosti vezane uz prisutnost terapijskih pasa u predškolskoj ustanovi? (označite sve što se odnosi)

- Higijena
- Alergije
- Strah djece od pasa
- Sigurnost

- Nedovoljno obrazovanih terapeuta
- Drugo (molimo navedite)

10. Smatrate li da bi prisutnost terapijskih pasa mogla ometati rad predškolske ustanove?

- Uopće se ne slažem
- Ne slažem se
- Niti se slažem niti se ne slažem
- Slažem se
- Potpuno se slažem

Opći Stavovi

11. Koliko biste bili voljni podržati implementaciju programa s terapijskim psima u predškolsku ustanovu koju pohađa vaše dijete?

- Uopće ne bih podržao/la
- Ne bih podržao/la
- Niti bi podržao/la niti ne bi podržao/la
- Podržao/la bih
- Potpuno bih podržao/la

12. Smatrate li da bi vaše dijete imalo koristi od sudjelovanja u programu s terapijskim psima?

- Uopće se ne slažem
- Ne slažem se
- Niti se slažem niti se ne slažem
- Slažem se
- Potpuno se slažem

Dodatna Pitanja

13. Koje dodatne informacije ili podršku biste voljeli dobiti u vezi s programima s terapijskim psima? (otvoreno pitanje)

14. Imate li još nešto što biste željeli podijeliti o ovoj temi? (otvoreno pitanje)

Izjava o izvornosti diplomskog rada

Izjavljujem da sam ja Silvija Starčević Wirnsberger, samostalno provela istraživanje i napisala diplomski rad na temu Pedagogija potpomognuta životinjama – program s terapijskim psima kao alat za psihosocijalni razvoj predškolske djece, te da se u izradi istoga nisam koristila drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.

Vlastoručni potpis:

(studentica Silvija Starčević Wirnsberger)